

Förebyggande familjearbete i Raseborg

Erfarenheter ur ett brukar- och personalperspektiv

Cecilia Sergéeff, Karolina Sjöberg, Charlotta Wirén

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Sociala området
Identifikationsnummer:	18021, 16757, 17857
Författare:	Cecilia Sergéeff, Karolina Sjöberg, Charlotta Wirén
Arbetets namn:	Förebyggande familjearbete i Raseborg, erfarenheter ur ett brukar- och personalperspektiv
Handledare (Arcada):	Arla Cederberg
Uppdragsgivare:	Raseborgs stad
<p>Sammandrag:</p> <p>Familjearbetet i Finland går igenom stora förändringar. I och med LAPE-reformen och den nya socialvårdslagen (2014/1301) vill man nu fokusera mer på de förebyggande familjetjänsterna. Också i Raseborg utvecklas familjearbetet och dess tjänster, vi bidrar med information om både familjehandledarnas och brukarnas erfarenheter av det förebyggande familjearbetet, vilket i sin tur kan bidra till att utveckla verksamheten. Syftet med examensarbetet är att ta reda på hur och ifall det förebyggande familjearbetet i Raseborg lett till en förändring hos familjerna, samt lyfta fram både positiva och negativa erfarenheter av familjearbetet hos brukarna och familjehandledarna. Forskningsfrågorna behandlar hur det förebyggande familjearbetet har påverkat familjernas situation, samt hurudana erfarenheter av familjearbetet det finns hos brukarna och familjehandledarna. Den teoretiska grunden i arbetet behandlar familjen och det förebyggande familjearbetet i Finland samt det socialpedagogiska förhållningssättet till familjearbete med bemötande, delaktighet och empowerment som teman. Som kvalitativa datainsamlingsmetoder används halvstrukturerade tema- samt fokusgruppintervjuer. Resultaten analyseras med hjälp av en innehållsanalys, och erfarenheterna har kategoriserats för att tydliggöra resultaten. Resultatet visar att en förändring har skett i alla brukares mående, samt att tre av fyra brukare upplever en situationsmässig förändring. Avlastningen samt vardagstips av familjehandledarna uppskattades mycket, det är det små förändringarna i vardagen som är av stor betydelse. Brukarna upplever att de fått vara med och påverka servicen inom vissa ramar. Resultatet visar också att utvecklingsbehov finns, som t.ex. att mer information om familjearbetet bör spridas, mer tid för brukarna bör erbjudas, tröskeln till att ta kontakt har blivit större, att mer samarbete med andra enheter önskas samt familjearbetets omätbarhet i pengar. Sammanfattningsvis kan man påstå att många positiva erfarenheter av familjearbetet finns, men samtidigt påvisar resultatet många utmaningar inom familjearbetet som kan användas i framtida utvecklingssyfte.</p>	
Nyckelord:	Förebyggande familjearbete, erfarenheter, familjecentret i Raseborgs stad, bemötande, delaktighet, empowerment
Sidantal:	84
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	17.11.2017

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	18021, 16757, 17857
Author:	Cecilia Sergéeff, Karolina Sjöberg, Charlotta Wirén
Title:	Preventive family work services in the city of Raasepori – with focus on the clients and professionals experiences.
Supervisor (Arcada):	Arla Cederberg
Commissioned by:	Raseborgs stad
<p>Abstract:</p> <p>The social family work services in Finland are going through changes. Because of the LAPE-reform and the law in social work services (2014/1301), there is now a lot of focus on the preventive services regarding social family work. Also Raasepori's social family work is changing, and information about the clients and professionals experiences of the preventive social family work might benefit the service. The intent with our research is to see what kind of impact the service have had on families, and to elevate both negative and positive experiences of the service. The research questions deal with what kind of impact the preventive family work have had on the families and also the clients and professionals experiences of the service. The theoretical background consists of the Finnish family, the preventive work services and the social pedagogical approach regarding the preventive services, with the meeting, empowerment and participation as themes. Qualitative semi structured topics- and focus group interviews are used as data collection methods. A content analyze is being used to analyze the results. The experiences have been categorized to clarify the results. The results show that a change has happened regarding all clients mental well-being, and 3 out of 4 experience a transformation in their everyday life. Assistance with childcare along with the everyday advises were appreciated, the small changes in the everyday life matters. The clients experience that they can affect the services in some ways. Some developing needs were found, e.g: more information about the service should be spread, the clients should be provided more time, improvement of the collaboration with other organizations, the difficulty to reach out to the service and that the service can't be measured with money. To summarize the findings; there are many positive experiences, as well as challenges in the preventive services, that can be used in developing purposes.</p>	
Keywords:	Preventive family service, experiences, familjecentret i Raseborgs stad, client meeting, empowerment, participation
Number of pages:	84
Language:	swedish
Date of acceptance:	17.11.2017

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	18021, 16757, 17857
Tekijä:	Cecilia Sergéeff, Karolina Sjöberg, Charlotta Wirén
Työn nimi:	Ennaltaehkäisevä perhetyö Raaseporissa, kokemuksia käyttäjien ja henkilökunnan näkökulmasta
Työn ohjaaja (Arcada):	Arla Cederberg
Toimeksiantaja:	Raaseporin kaupunki
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Suomessa perhetyö käy läpi suuria muutoksia. LAPE- uudistuksen ja uuden sosiaaliturvalain (2014/1301) mukaan halutaan keskittyä enemmän ennaltaehkäiseviin perhepalveluihin. Raaseporissa kehitetään myös perhetyötä ja siihen liittyviä palveluita. Olemme keränneet enemmän tietoa sekä henkilökunnan että käyttäjien kokemuksista ennaltaehkäisevästä perhetyöstä tämän avulla pystymme antamaan tietoa siitä, miten toimintaa voi kehittää. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten ja jos Raaseporin ennaltaehkäisevä perhetyö on tuottanut muutoksia perheissä, sekä korostaa positiivisia, että negatiivisia kokemuksia perhetyöstä käyttäjiltä ja perhetyöntekijöiltä. Tutkimuskysymykset käsittelevät sitä miten ennaltaehkäisevä perhetyö on vaikuttanut perheen tilanteeseen, sekä minkälaisia kokemuksia käyttäjillä ja perhetyöntekijöillä on perhetyöstä. Teoreettinen viitekehys käsittelee perhettä ja ennaltaehkäisevää perhetyötä Suomessa sekä sosiaalipedagogista lähestymistapoja perhetyöhön jossa teemana toimivat kohtaaminen, osallisuus ja valtuutus. Kvalitatiivisena tiedonkeruutoimintona käytetään puolistrukturoitua teemasekä fokusryhmähaastattelua. Tulokset analysoidaan sisällönanalyysin avulla, kokemukset ovat luokiteltu, jotta se selventäisi tulosta. Tulos osoittaa, että jokaisen käyttäjän hyvinvoinnissa on tapahtunut muutos, kolme neljästä käyttäjästä kokivat tilanteen muuttuvan. Tilanteen lievennys ja arjen hallitseminen neuvot perhetyöntekijältä olivat arvostettuja, pienillä muutoksilla arjessa on iso vaikutus. Käyttäjät kokevat, että he ovat saaneet vaikuttaa perhetyöhön jossain määrin. Tulos osoittaa, että kehittämis tarpeita on, esim. tietoisuutta perhetyöstä pitää levittää, pyrkiä antamaan lisää aikaa käyttäjille, yhtedenotto askel on nousut, lisää yhteistyötä muiden yksiköiden kanssa sekä perhetyö on mittamattomalla rahalla. Tuloksen mukaan voi väittää, että monta positiivista kokemusta perhetyöstä on, mutta tulos näyttää myös monta haastetta perhetyössä joita voi käyttää tulevaisuudessa kehittämistarkoituksiin.</p>	
Avainsanat:	Ennaltaehkäisevä perhetyö, kokemuksia, familjecentret i Raseborgs stad, kohtaaminen, osallisuus, valtuutus
Sivumäärä:	84
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	17.11.2017

INNEHÅLL

1	INLEDNING	8
1.1	Arbetslivsrelevans	9
1.2	Avgränsning.....	10
1.3	Arbetsfördelning	10
2	BAKGRUND.....	11
2.1	Familjen i det finländska samhället	11
2.2	Raseborgs familjecenter	12
2.3	Förebyggande familjearbete.....	14
2.4	Brukar- och personalperspektiv.....	18
3	TIDIGARE FORSKNING KRING FAMILJEARBETE	20
3.1	Familjearbetet i Finland	20
3.2	Påverkande faktorer i familjearbetet.....	21
3.3	Sammanfattning	23
4	TEORETISK REFERENSRAM.....	24
4.1	Bemötande	25
4.2	Delaktighet.....	26
4.3	Empowerment	28
5	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	32
6	METOD OCH ARBETSPROCESS.....	33
6.1	Temaintervju samt fokusgruppintervju som kvalitativa datainsamlingsmetoder	33
6.2	Undersökningsgrupperna samt val av informanter	36
6.3	Tillvägagångsprocessen av studien	36
6.4	Analysmetod.....	38
6.5	Etiska överväganden	39
7	RESULTATREDOVISNING.....	41
7.1	Brukarnas erfarenheter av familjearbetet	42
7.1.1	<i>Orsaker till att familjearbetet börjat.....</i>	<i>42</i>
7.1.2	<i>Hur brukarna upplevde tillgänglighet av servicen</i>	<i>43</i>
7.1.3	<i>Service i familjearbetet som upplevts vara till hjälp.....</i>	<i>44</i>
7.1.4	<i>Förändringar som skett i brukarnas situationer</i>	<i>45</i>
7.1.5	<i>Utvecklingsförslag från brukarna.....</i>	<i>46</i>

7.2	Familjehandledarnas erfarenheter av familjearbetet.....	47
7.2.1	<i>Hur familjehandledarna upplevde tillgängligheten av servicen</i>	<i>47</i>
7.2.2	<i>Utmaningar och utvecklingsbehov i handledningens som erbjuds</i>	<i>48</i>
7.2.3	<i>Hur man kan uppnå positiva förändringar hos familjerna.....</i>	<i>49</i>
7.2.4	<i>Det omätbara familjearbetet – resultat på lång sikt.....</i>	<i>50</i>
7.3	Sammanfattning av resultatredovisningen	51
8	ANALYS.....	54
8.1	Analys av brukarnas intervjuer	54
8.2	Analys av personalens intervju.....	58
8.3	Sammanfattning av analysen	61
9	DISKUSSION	63
9.1	Resultatdiskussion.....	63
9.2	Kritisk metoddiskussion	65
Källor	69
Bilagor	77
BILAGA 1 ARTIKELSÖKNING	77
BILAGA 2 INTERVJUGUIDE	79
BILAGA 3 INFORMATIONSBREV TILL BRUKARNA	81
BILAGA 4 INFORMATIONSBREV TILL PERSONALEN	82
BILAGA 5 FORMULÄR FÖR INFORMERAT SAMTYCKE	83
BILAGA 6 ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV	84

Figurer

Figur 1 Raseborgs verksamhet (Raseborg stad 2016)	13
Figur 2 Processen för familjearbete (Järvinen m.fl. 2012, s.103.)	16
Figur 3 Brukarnas tankar och erfarenheter om familjearbetet	42
Figur 4 Familjehandledarnas tankar och erfarenheter om familjearbetet.....	47
Figur 5 Sammanfattning av resultatsredovisningen	53

1 INLEDNING

Familjearbetet i Finland har utvecklats och förändrats mycket genom åren, och kommer också att fortsätta göra det i framtiden. En aktuell, omfattande reform som just nu pågår i vårt land är den så kallade LAPE-reformen; Programmet för utveckling av barn- och familjetjänsterna. I detta utvecklingsprogram fokuserar man på barnens rättigheter, familjeformernas mångfald, barn- och familjeorientering och förstärkning av egna resurser. I och med programmet omplaceras tyngdpunkten i barn- och familjetjänsterna i Finland till *förebyggande tjänster*. För att under år 2016–2018 kunna utföra förändringarna programmet för med sig, har det reserverats 40 miljoner euro. Projektet är ett försök till att kunna tackla utmaningarna gällande de offentliga finanserna i vårt land. (Aula m.fl. 2016)

Den nya socialvårdslagen (2014/1301) trädde i kraft år 2015, och denna lag satte krav på stora förändringar inom familjearbetets struktur och upplägg. Familjearbetet ska anpassas enligt varje familjs enskilda behov; hurudant stöd familjen erbjuds varierar. Det kan t.ex. handla om att stöda föräldraskapet, stärka funktionsförmågan hos familjen, försöka utvidga familjens sociala nätverk eller förebygga marginalisering. Med familjearbetets *tidiga stöd* försöker man garantera att familjerna får de stödet de behöver i rätt tid, och detta fungerar som en del av basservicen. Ifall familjen tar emot stödet tillräckligt tidigt, förebygger man att problemen utvecklas och blir större. Det här innebär att tröskeln för att ta emot hjälp borde vara så låg som möjligt, så att familjen i sin tur faktiskt tar emot den hjälp det tidiga stödet erbjuder. (Social- och hälsovårdsministeriet 2017)

Enligt socialvårdslagen (2014/1301)13§ har barnfamiljer rätt till att få den typ av familjearbete de behöver, med tanke på barnets hälsa eller utveckling. Det är dock upp till kommunerna själva hur dessa organiserar familjearbetet, så länge som socialvårdslagen tillämpas i servicen. Detta betyder att familjearbetets upplägg kan skilja sig drastiskt mellan olika kommuner. I Raseborg har man öppnat upp ett familjecenter, som erbjuder förebyggande familjearbete genom att ge familjerna bl.a. handledning och avlastning i vardagen. I vår studie valde vi att fokusera på det här familjecentret, samt utgå både från

ett personal- och ett brukarperspektiv. Eftersom det speciellt inom det förebyggande familjearbetet pågår sådana pass stora förändringar, kan det vara viktigt att få mer kunskap och insikter i familjernas samt familjehandledarnas erfarenheter av familjearbetet, för att kunna fortsätta utveckla servicen. Med mera kunskap om både brukarnas och familjehandledarnas erfarenheter, kan vi bidra med information som kan utveckla verksamheten.

I vår bakgrund har vi definierat ordet familj och beskrivit familjen i det finländska samhället. Vi fortsatte med att beskriva Raseborgs familjecenter. Sedan har vi gått lite djupare in på förebyggande familjearbete och förklarat vad vi i denna studie avser med brukar- och personalperspektiv. I kapitel tre har vi samlat vår tidigare forskning kring det förebyggande familjearbetet. Kapitel fyra tar upp tre socialpedagogiska begrepp vi anser vara aktuella med tanke på just vår studie; delaktighet, empowerment och bemötande. I kapitel 5 har vi förklarat vårt syfte med vår studie, samt våra frågeställningar. I metodkapitlet redogör vi för vårt val av datainsamlingsmetoder, våra undersökningsgrupper, tillvägagångsprocessen, analysmetoden samt våra etiska överväganden. I kapitel 7 redogörs resultatet för de intervjuer vi utfört och i analyskapitlet tolkas resultaten sidledes med den teoretiska referensramen samt den tidigare forskningen. I slutet av arbetet hittas diskussionsdelen där vi med kritiska ögon diskuterar arbetets resultat och metod.

1.1 Arbetslivsrelevans

Som uppdragsgivare för detta arbete fungerar Raseborgs stad. Vi hoppas att man kommer kunna använda sig av detta arbete för att utveckla och förbättra verksamheten inom både Raseborgs och andra kommuners förebyggande arbete med familjer. Vår studie fokuserar på både brukarens samt familjehandledarnas erfarenheter. Med hjälp av vår studie kan personalen på familjecentret (som står för det förebyggande familjearbetet i Raseborg) få en uppfattning om hur brukarna upplevt servicen. Detta är viktigt för att kunna utvärdera huruvida servicen motsvarar brukarnas behov. Det färdiga resultatet riktar sig alltså främst till professionella inom den sociala branschen. I vårt arbete behandlar vi även teori och tidigare forskningar kring familjearbete. Kunskapen kan tillämpas i utvecklingen av det förebyggande familjearbetet, samt i familjearbetets förändringsprocess som också Raseborgs stad går igenom.

1.2 Avgränsning

Familjecentret finns till för föräldrar som känner sig oroliga för den egna orken, barnets mående eller sammanhållningen i familjen. De erbjuder även sina tjänster för barn eller tonåringar som upplever oro för sig själva eller familjens situation. Raseborgs familjecenter hjälper med att ta reda på vilken hjälp som skulle passa den enskilda familjens behov. (Raseborgs stad 2017)

Det finns tre olika målgrupper inom ramen för familjecentret i Raseborg, och vi har valt att endast fokusera på en av dessa tre. Familjecentrets verksamhet i Raseborg går under den förebyggande hälsovården, men all service ges ändå enligt socialvårdslagen. De tre olika serviceformerna som erbjuds är hemservice, förebyggande arbete och arbete med ungdomar. Av dessa valde vi det förebyggande arbetet, som ges av tre familjehandledare.

1.3 Arbetsfördelning

Vi började med att på varsitt håll leta artiklar till den tidigare forskningen, sedan skrev vi enskilt om de artiklar vi hittat varefter Charlotta satte ihop innehållet till en sammanhängande text. Vi har delat upp arbetet i olika ansvarsområden, resten av arbetet har vi skrivit tillsammans och kompletterat det vi känt att saknas hos medskribenternas texter. Den teoretiska referensramen visade sig passande att dela upp i tre, så alla fick varsin rubrik.

Vi har alla försökt delta under intervjuerna, men pga. av arbete och boendesituationer har det inte alltid varit möjligt för alla att närvara. Karolina transkriberade hälften av brukarnas intervjuer, Charlotta transkriberade för den andra halvan av intervjuerna, redogjorde därefter resultatet. Cecilia ansvarade över det material som behandlade personal och redogjorde för resultatet medan Karolina sen sammanställde en analys över själva studien. Cecilia har sedan ansvarat för kapitel 6.1, 6.2 och de grafiska figurerna i vårt arbete, medan Karolina skrivit 6.3, 6.4 och 2.4. Charlotta fokuserade sedan på 6.5, 2.2 och 1.3. Resten av arbetet har vi byggt ihop tillsammans.

2 BAKGRUND

2.1 Familjen i det finländska samhället

Kiuru (2010 s. 11) menar att en vanlig förståelse av begreppet familj är att man ser familjen som en grupp, som bildas av två personer i antingen ett samboförhållande eller giftermål, samt deras barn. Statistikcentralen ([u.å.]) definierar en familj på följande sätt: *”en familj utgörs av sammanboende gifta eller samboende par eller sammanboende personer som registrerat sitt förhållande och av deras barn, av endera föräldern tillsammans med sina barn, samt av gifta och samboende par utan barn samt personer som registrerat sitt parförhållande och som inte har barn”*. Barnfamiljer definierar Statistikcentralen ([u.å.]) som familjer med minst ett barn som är under 18 år.

Rantala (2002 s.13) tycker att det kan vara svårt att definiera ordet familj, eftersom det i olika sammanhang kan betyda olika saker. Vem man räknar till sin familj varierar också från person till person. Kiuru (2010 s.11) håller med om att definitionen på familj varierar från person till person. Hon förklarar också att familjestrukturen har förändrats genom åren, både i Finland och i många andra länder, samt att mångfald och förändrade uppfattningar om familjen är aktuella diskussioner i det nutida samhället. Hon nämner också att fastän begreppet familj förändrats genom tiden, är familjens *uppgifter* fortfarande de samma.

Man kan se det som familjens uppgift att se efter och ta hand om familjemedlemmarnas fysiska behov (mat, kläder osv), ansvara för den sociala uppfostran och barnens utveckling, föra över traditioner och värderingar till de yngre, samt att stöda familjemedlemmarna och kunna ge närhet och kärlek. En del av dessa uppgifter har dock flyttats över till den offentliga sektorn. (Kiuru 2011 s.12). Tjersland m.fl. (2011 s.23-24) menar att familjen är mycket betydelsefull, oavsett ifall familjeförhållandena upplevs som bra eller dåliga, eftersom *”familjen lägger grunden för vår identitet”*. Tanken här är att vi lär oss oerhört mycket av vår familj, och genom det vardagliga familjelivet skapas en stark känsla av lojalitet till familjemedlemmarna. Dessa relationer är därför ofta mycket betydelsefulla, oberoende om förhållandena är bra eller dåliga.

Killén (2011 s.33-35) anser att det *relevanta* i föräldraskapsprocessen bl.a. är att stöda barnets utveckling och känsloreglering. Det handlar om att förse barnet med en trygg omgivning, tillfredsställa grundbehoven, sätta gränser, prioritera barnets behov framför de egna osv. Killén (2011 s.33-35) beskriver en tillräckligt bra omsorg av barn såhär; *”De barn som utvecklas och trivs, som vet vad de känner, som kan uttrycka det de känner och får sina upplevelser bekräftade-vare sig de är glada, rädda eller arga- och som kan använda de resurser som de har, det är barn som får ”tillräckligt bra” omsorg.”*

Lammi-Taskula & Karvonen (2014 s.224) ger utgående från statistik flera exempel på vad som orsakar oro hos barnfamiljer. Ifall ett barn i en familj t.ex. lider av någon sjukdom, har inlärningssvårigheter, problem i kompisrelationer, en ohälsosam livsstil eller blir utsatt för mobbning uppstår situationer i vilka föräldrarna skulle behöva stöd. Föräldrarna uppger också andra situationer som väcker oro i vardagen; t.ex. relationsproblem, ekonomiska problem, missbruksproblem i familjen samt känslor av otillräcklighet och skuld. Lammi-Taskula & Karvonen (2014 s.224-225) menar att identifiering av dessa oroväckande saker, och ett tidigt ingripande, är centralt. Stödet föräldrarna behöver varierar, beroende på vad som orsakat oron. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014 s.224-225)

2.2 Raseborgs familjecenter

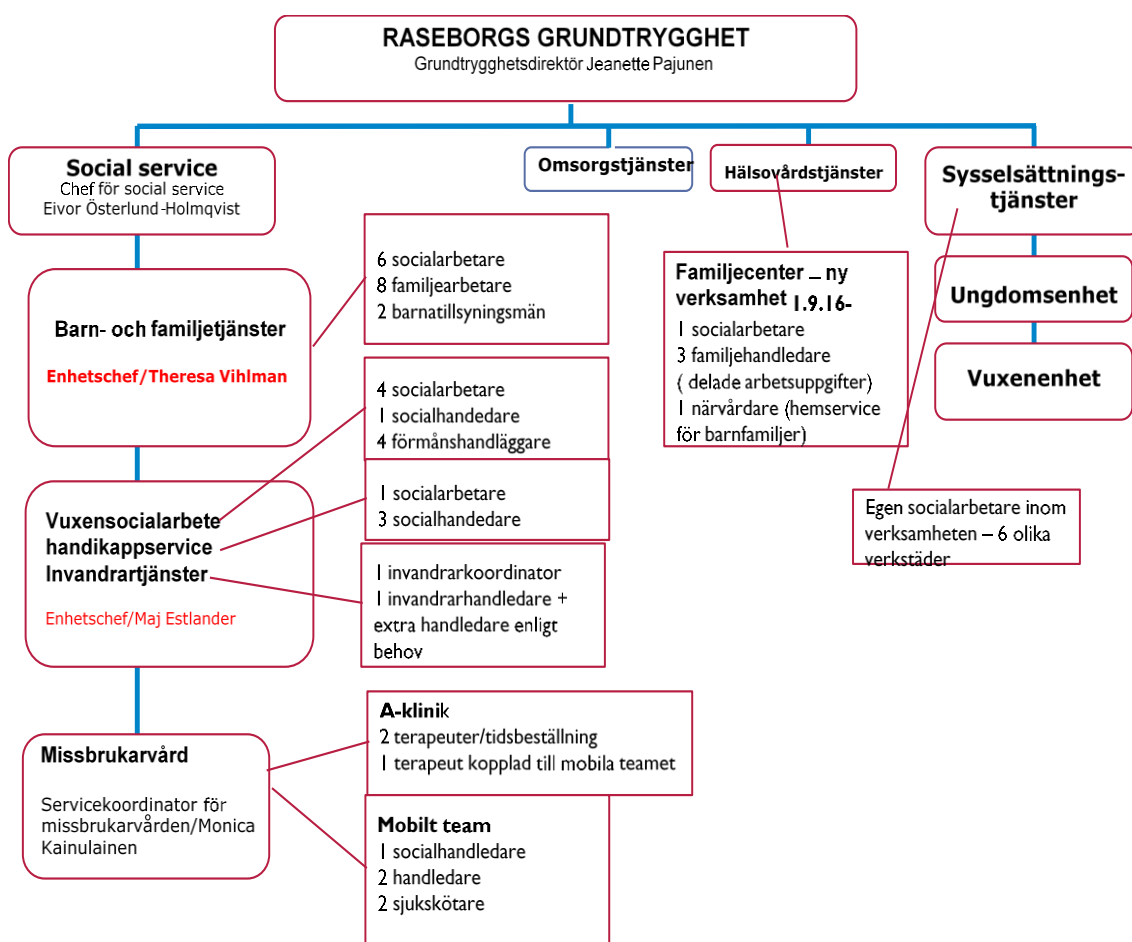
Raseborg erbjuder förebyggande familjearbete för barnfamiljer bosatta i Raseborg. De arbetar enligt socialvårdslagen (2014/1301)18§, deras uppgift är att stöda familjen i fostringsfrågor och stärka familjens förmåga att klara av livssituationer som kan kännas svåra. Med det förebyggande arbetet vill man på så sätt hindra att problemsituationer uppstår. (Raseborg stad 2016.)

Familjearbetet finns tillgängligt för hela familjen, man strävar efter att skapa en god och stabil vardag för brukarna, en trygg utveckling samt hälsa för barnen. Man vill stärka de resurser som redan finns där. Det gemensamma målet är att öka familjens livskompetens, uppnå en smidigare växelverkan i familjen sinsemellan och en stadigare tillvaro i vardagen. Det förebyggande familjearbetet finns främst tillgängligt för de familjer som är i behov av kortvarigt stöd i föräldraskapet och eventuella utmaningar i vardagen.

(Raseborg stad 2016.)

Det förebyggande familjearbetet arbetet består av handledning i föräldraskap och fostringsfrågor, hantering av vardagen och dess rutiner, stärkning av familjemedlemmarnas kompetenser, utvidgande av sociala nätverk, stöd i krissituationer inom familjen och förebyggning av marginalisering. Arbetsprocessen innebär att en brukarplan görs upp, tillsammans med familjen diskuterar man fram målsättningar för arbetet. Man klarar även längden för arbetet och antalet träffar. En plan görs vanligtvis för en tremånaders process. Arbetet innebär tätt arbete med brukaren, diskussioner och rådgivning.

(Raseborg stad 2016)

Figur 1 Raseborgs verksamhet (Raseborg stad 2016)

Arbetet sköts av familjehandledare, och erbjuds av familjecentret i Raseborg. Servicen är gratis, frivillig och det krävs ingen remiss för att komma dit. Servicen erbjuds i huvudsak genom hembesök. Här ovan beskrivs i figur 1 hur Raseborg erbjuder invånarna service inom grundtryggheten. Grundtrygghetstjänsterna är uppdelade i sociala servicetjänster, omsorgstjänster, hälsovårdstjänster och sysselsättningstjänster. Familjecentret ligger under hälsovårdstjänster, och inte under barn- och familjetjänster. Familjecentret erbjuder förebyggande familjearbete i Raseborg. (Raseborg stad 2016). I följande kapitel beskrivs det förebyggande familjearbetet på en mer generell nivå.

2.3 Förebyggande familjearbete

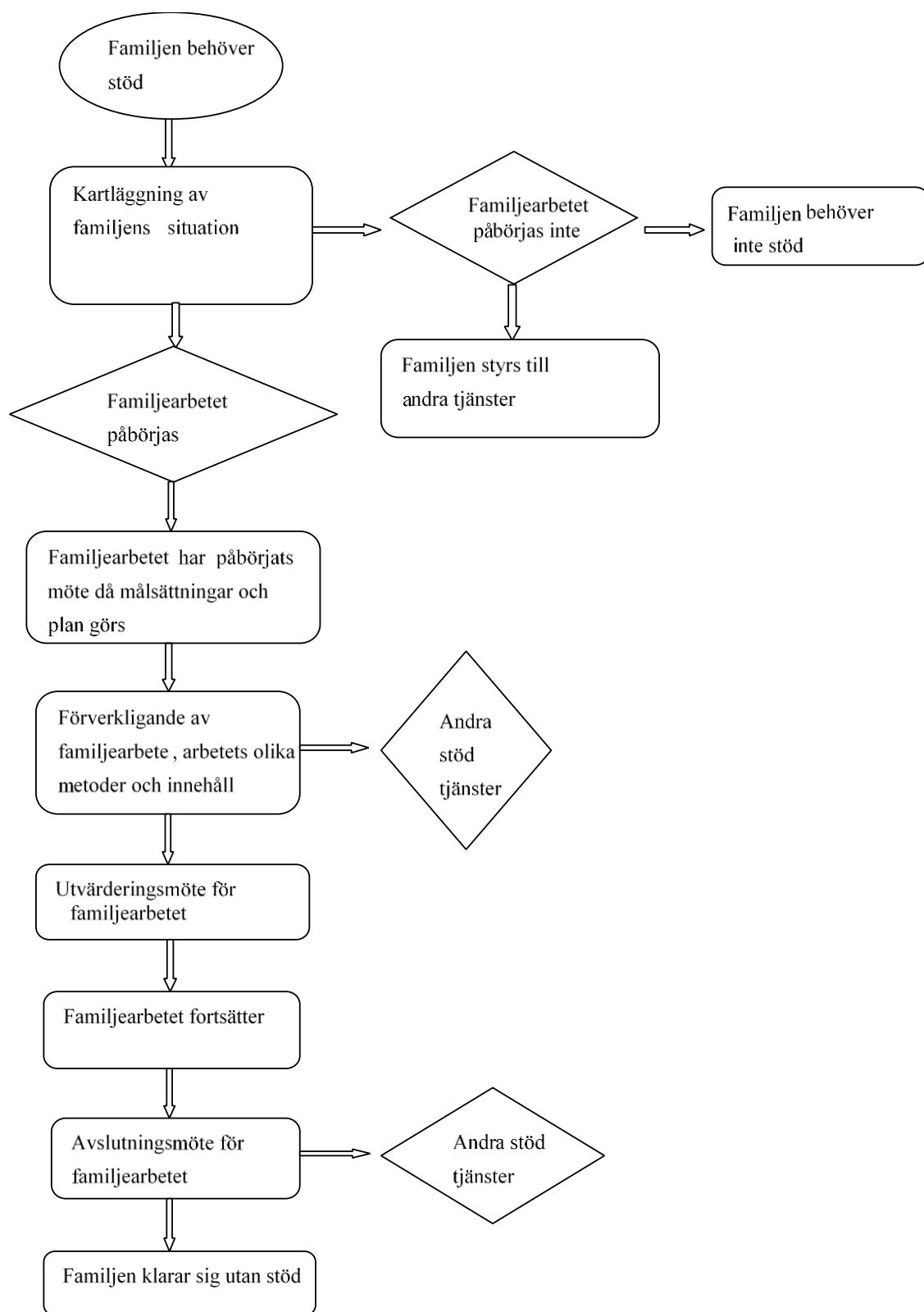
Tirkkonen [u.å.] delar in familjearbetet i förebyggande arbete och korrigering arbete. Det förebyggande familjearbete kan t.ex. handla om en temporär situation som gör det normala livet svårare för en familj. Det förebyggande arbetet erbjuds för familjer som behöver professionellt stöd, men ändå inte är i behov av barnskyddsarbetets tjänster. Målet är att uppehålla familjens välmående och förebygga risker som kan uppkomma i familjens livsförändringar. Man vill stöda familjen i vardagen, lyfta fram resurserna i familjen, hos de individuella familjemedlemmarna och samtidigt se resurserna som en helhet. Stödet kommer in i ett tidigt skede, medan problemet ännu är litet. Man kan ofta se de positiva förändringarna redan efter en kort tidsperiod. Det tidiga stödet kan ofta handla om att familjen behöver stöd med forskningsfrågor, handledning eller gynna samspelet mellan familjemedlemmarna. De som använder sig av förebyggande familjearbete är ofta familjer som väntar barn samt familjer med barn under skolåldern, men barnen kan också vara i skolålder. Det är viktigt att familjehandledaren jobbar med familjen i deras vardag, och kan t.ex. göra hembesök. (Järvinen m.fl. 2012 s.72-73)

Att förebygga är lättare och skonsammare än att fixa något som måste byggas upp från grunden, man strävar därför efter att få in tidiga insatser innan något större problem ännu uppstått. Att förebygga betyder dvs. att man flyttar medel och uppmärksamhet från de behandlande och helande processerna till individens aktiva ingrepp baserade på hens allmänna livsvillkor. (Madsen 2001 s.33)

Samhälleliga förändringar ställer ständiga krav på familjearbetet, och man kan fundera kring hur man får servicen att besvara familjens behov. Ifall kommunernas ekonomi försämras, påverkar detta i sin tur basservicen. Familjearbete borde inte endast fungera som en slags nödhjälp, enligt familjernas perspektiv är det viktigt att servicens efterfrågan, behov och utbud är i balans med varandra. Oavsett i vilket område en familj bor, ska varje familj kunna få service i rätt tid, med tanke på familjens individuella situation. Andra utmaningar för familjearbetet kan enligt Järvinen m.fl. (2012 s.249) vara att bli bättre på att stöda familjens egen delaktighet och engagemang i själva förändringsprocessen som familjen går igenom under familjearbetets gång. Familjeorienterat arbete är ofta känt som en vägledande princip för familjerna, men förverkligande av principen blir ofta otillräcklig. (Järvinen m.fl. 2012 s.248-249)

Tirkkonen [u.å.] beskriver familjearbete som stödjande av brukarens och hans familjs välmående, och menar att målet är att stärka resurserna och förbättra växelverkan inom familjen. Järvinen m.fl. (2012 s.12) förklarar att i familjearbetet stöder man familjen i dess vardag, under olika livssituationer och förändringar familjen går igenom. I socialvårdslagen (2014/1301) 18§ nämns det att familjearbete ska stöda välfärden genom social handledning, men också med annan hjälp som familjen behöver.

Familjearbetets process ser olika ut beroende på familjens situation och behov. Processen bildas utgående från familjehandledarens och familjens relation, och familjehandledaren jobbar i växelverkan med familjen genom processens alla olika skeden. Enligt Järvinen m.fl. (2012 s.103) består familjearbetsprocessen av tre huvud faser; familjearbetet påbörjas, förverkligande samt avslutningen av familjearbetet, och varje fas består av flera olika händelser. Varje process blir individuell i familjearbetet då man beaktar familjernas olikhet, motivation, resurser och stöd behov, och även vardagens mångfald. Processen fortskrider i enlighet med situationerna som framträder i familjen. Här nedan i figur 2 beskrivs Järvinens m.fl. (2012 s.103) familjearbetsprocess. (Järvinen m.fl. 2012 s.103)

Figur 2 Processen för familjearbete (Järvinen m.fl. 2012, s.103)

Familjearbetet är i sin helhet mångsidigt, det kan t.ex. handla om förebyggande tjänster, familjeterapi eller barnskyddets öppenvård. Själva familjearbetet utformas och mål ställs upp beroende på familjens specifika situation, arbetssättet är alltså flexibelt och anpassas till familjens behov. Familjearbetet utövas i skolor, daghem, vårdarbetet, tredje sektorn m.m. Med familjearbete strävar man efter att omhändertaganden av barn skulle minska, man griper in i ett tidigt skede innan problemen eskalerar. (Järvinen m.fl. 2012 s.12-13)

Familjearbetet är alltså mångprofessionellt, men målgruppen är alltid familjen. Man stöder och hjälper, aktiverar, diskuterar samt handleder familjen. Man samlar information om familjen, klargör och utvärderar familjens situation. Sedan försöker man antingen förebygga problem som kan uppstå, eller jobba med problem som redan finns i familjen. Det centrala i familjearbetet är att man alltid försöker prioritera barnets bästa. (Vuori & Nätkin 2007 s.7-9)

Myllärniemi (2007 s.11) menar att det är viktigt att erbjuda familjerna stödåtgärder även när det är uppenbart att barnet inte är i behov av barnskydd. Det här är viktigt att poängtera när man talar om förebyggande arbete; behovet av professionellt stöd finns, fastän det inte skulle vara aktuellt att kontakta barnskyddet. En person som jobbar med förebyggande familjearbete har ändå alltid ett ansvar över att göra en barnskyddsanmälan ifall det tidiga stödet inte anses räcka till i situationen eller om barnets bästa kräver det. Tirkkonen [u.å.] förklarar dock att barnskyddsklienter ändå har rätt till samma familjearbete enligt socialvårdslagen, eller till det intensifierade familjearbetet enligt barnskyddslagen. Men är man barnskyddsklient är familjearbetet korrigerande, inte förebyggande. Myllärniemi (2007 s. 11) nämner orsaker till varför familjer kan behöva det tidiga stödet från professionella, det kan t.ex. bero på föräldrarnas livssituation (som arbetslöshet, graviditet, trötthet), vardagens svårigheter eller kriser som t.ex. skilsmässa, sjukdom eller finansiella svårigheter. (Myllärniemi 2007 s.11. Tirkkonen [u.å.]

Det är viktigt att familjehandledaren kan sätta sig in i brukarens perspektiv, hur skulle det kännas ifall du och din familj skulle vara brukare av familjearbetet? Hurdana saker skulle du t.ex. tänka på vid möten, hurdana metoder skulle du använda och hur skulle du själv bete dig i situationen? Enligt Järvinen m.fl. (2012 s.30) är brukaren familjearbetets

expert. I och med att familjerna är experterna på sina egna liv, innebär det att de professionella byter roll mellan igångsättare och handledare. (Madsen 2001 s. 43)

Med brukarens syn på familjearbetet har man möjligheten att förbättra och bygga på både på kvaliteten och på effektiviteten av arbetet. Professionella och brukarens öppenhet och ärlighet samt att båda parterna vet hur man gör och vad, är två av nycklarna till ett lyckat resultat. Ofta jobbar man så att man försöker förbättra barnens välmående via föräldrarna. Om inte barnet varit med vid första träffen av familjearbetet, vore det bra att diskutera med föräldrarna om hur de berättar det för barnet. Familjehandledaren kan t.ex. skriva ett brev med till barnen där de berättar om familjearbete och om processen. (Järvinen m.fl. 2012 s.30-33)

Familjearbete i vardagen handlar om att stödja, förstärka och handleda familjerna i att klara av vardagen lättare. Föräldrarna kan behöva utomstående hjälp med sitt parförhållande samt sitt föräldraskap. Dessutom finns det många utmaningar i att sköta och uppföstra barnen, och i sådana här fall kan familjehandledaren fungera som ett stöd till föräldrarna. Familjehandledaren bör alltid ta i beaktande och trygga barnets bästa, barnets bästa kommer alltid först. Familjehandledaren måste kunna upptäcka situationer också utanför det egna befattnings området, och kunna handleda brukarna till andra tjänster ifall det finns behov. För att barnet ska känna sig tryggt krävs dagliga rutiner, en regelbunden dygnsrytm med sömn-, mat-, och skötselrutiner som dagligen upprepas och därför är förutsägbara. Då kan barnet förbereda sig bättre på saker som kommer att hända under dagen; liknande återkommande ritualer hjälper barnet med att kunna orientera sig i nya situationer. Att få hjälp med att hantera vardagen kan därför ha en stor betydelse för barnets välmående. (Järvinen m.fl. 2012 s.112-117)

2.4 Brukar- och personalperspektiv

Med begreppet brukare menar man en person som använder sig av de resurser samhället erbjuder (Rønning 2007 s.35). De samhälleliga resurserna symboliserar i detta fall det förebyggande familjearbetet i Raseborgs stad, som familjecentret erbjuder. Då man använder sig av begreppet brukare, istället för t.ex. klient eller patient, sätter man fokus

på att brukarna är experter på sina egna livssituationer och att de ska vara med och påverka på tjänsterna de använder. Rønning (2007 s.37) talar om *brukarmedverkan*, då brukarna tas in i beslutsprocessen gällande betydelsefulla avgöranden som angår deras hälso- eller livssituation. Med vårt brukarperspektiv i denna studie var vi ute efter familjecentrets brukares syn och erfarenheter gällande det förebyggande familjearbetet.

På familjecentret i Raseborg arbetar det som tidigare nämnts personal som är anställda som familjehandledare. Då vi pratar om personalperspektiv syftar vi alltså till familjehandledarnas syn och erfarenheter, som jobbar på Raseborgs familjecenter och ger familjerna service inom det förebyggande familjearbetet. Familjehandledarens uppgifter är att kartlägga familjens behov, stärka familjens resurser och stöda familjerna i ett så tidigt skede som möjligt. Familjehandledaren stöder, rådgivare och hjälper till med t.ex. skötsel av barn. Handledaren arbetar barn- och familjecentrerat. (Järvinen m.fl. 2012 s. 15-17)

3 TIDIGARE FORSKNING KRING FAMILJEARBETE

Den tidigare forskningen baserar sig på artiklar, med dem ville vi lyfta fram syftet med vårt arbete. Vi strävade efter att belysa brukares och familjehandledarens erfarenheter. Vi sökte därför efter artiklar som baserar sig på familjearbete, tidigt stöd och brukares förhållande till familjearbete. Vi sökte också efter artiklar som förklarar vilka faktorer som är viktiga för ett lyckat resultat i familjearbetet och varför de är viktiga. I och med att vi skriver vårt arbete för Raseborg stad försökte vi lyfta fram den tidigare forskningen främst på det arbete som gjorts i Finland.

3.1 Familjearbetet i Finland

Enligt Mylläriniemi (2007) är familjearbetet i Finland mångsidigt och ger sig uttryck i många olika former. Exempel på familjearbetets mångsidighet är hemservice, familjerehabilitering, -vård, -terapi och -rådgivning. I familjearbete fokuserar man på barnen och föräldrarna. I förebyggande familjearbete fokuserar man på grundservice så som dagis, skolor och rådgivningar. Genom att stöda familjen i ett tidigt skede förebygger man att problemen utvecklas innan barnskyddet behöver gripa in. Sociala riskfaktorer som kan kräva stöd från professionella kan vara föräldrarnas livssituation, t.ex. arbetslöshet, graviditet och insjuknande. Andra faktorer kan vara fostringsfrågor, vardagens svårigheter och andra situationsbundna kriser. (Mylläriniemi 2007)

Karjalainen (2013) har forskat om förebyggande familjearbete i Finland. Forskningens syfte var att beskriva föräldrarnas upplevelser om förebyggande familjearbete och förändringar i vardagen. Man ville få fram föräldrarnas erfarenheter före och efter familjearbetet. Det kom fram att vardagen innan det förebyggande familjearbetet var väldigt tung, utmattande och till och med skrämmande för vissa. Föräldrarna beskrev oron som en stor del av deras vardag. Föräldrarnas erfarenheter efter det förebyggande familjearbetet var att det viktiga är de små förändringarna i vardagen. Med familjearbete skall man inte försöka förändra hela vardagsstrukturen eftersom familjerna inte saknar nya rutiner utan vill ha små förändringar i sin vardag. Dessa små förändringar skall bidra till en mer balanserad vardag. (Karjalainen 2013)

I Heinävesi har Kosunen (2016) forskat om förebyggande familjearbete. Syftet med studien var att föra fram klienternas erfarenheter om förebyggande familjearbete, familjernas delaktighet, om lågröskel verksamhet och om eventuella utvecklings samt förändrings behov. Man ville lyfta fram familjernas åsikter. Det kom fram att familjerna tyckte att det var lätt och snabbt att komma i kontakt med det tidiga stödet, de flesta hade fått information om tjänsten via rådgivningen. Det tyckte att tjänsten var klientcentrerad och att familjearbetaren var öppen och respektfull. Över hälften av familjerna som var med i studien kände att de fått stöd vid rätt tillfälle. En del av familjerna kände att familjearbetet avslutades för tidigt, t.ex. pga. bekostnads svårigheter eller brist på resurser. Utvecklings- och förändringsbehov i Heinävesi var enligt familjerna att stärka resurserna, utveckla barnfamiljernas hemservice samt att sprida mera information om det förebyggande familjearbetet till kommunens barnfamiljer. (Kosunen 2016)

3.2 Påverkande faktorer i familjearbetet

Det är viktigt att fokusera på den professionellas och brukarens förhållande. Genom att satsa på relationen mellan den professionella och brukaren, t.ex. med hjälp av ett vänskapsliknande band, uppnås ett så effektivt resultat som möjligt. Familjen måste själv vara en aktiv del av förändringsprocessen och familjearbetarna skall finnas där för att erbjuda hjälp och stöd. Det är viktigt att bådas syn på relationen kommer fram. (Reimer, 2014. Goh, 2015)

I Australien enligt Barros-Bailey (2015) är det viktigt att sätta fokuset på relationen mellan brukaren och den professionella. Han styrker det faktum att familjen måste vara ett aktivt redskap i deras förändringsprocess. Det finns koder som man bör följa som familjehandledare. Klientrelationen bör skyddas, man arbetar för en hälsosam och trygg utveckling för familjen och för de enskilda individerna. (Barros-Bailey 2015)

Rautios (2013) studie visar att familjerna som tar emot hjälpen de erbjuds inom det förebyggande familjearbetet ofta känner sig mycket sårbara och kan t.ex. känna rädsla över hembesökens syfte. Fastän de frivilligt tar emot hjälpen, kan det vara mycket känsligt och även skamligt för familjen att fråga efter samt ta emot hjälpen av de profession-

ella. Före familjearbetet börjat kunde tanken på att en främling skulle komma in i familjens privata hem väcka negativa tankar hos föräldrarna. I familjearbetet med familjerna i denna studie erbjöds mest diskussion och handledning, medan familjerna egentligen önskat mer praktisk hjälp med att t.ex. ta hand om barnen. När det kom till relationen mellan föräldrarna och den professionella kände föräldrarna att de kunde tala öppet och ärligt, och att det var positivt att den professionella var utomstående. Brukarna uppskattade egenskaper som viljan att stödja, kunskapen om föräldraskap och liknande ämnen, förmågan att erbjuda tillräckligt med tid för familjen, att kunna lyssna samt att vara förstående. Brukaren uppskattade det extra mycket ifall den professionella också var en förälder. (Rautio 2013)

Familjehandledaren hjälper med olika slags metoder att kommunicera och föra samman familjen. Hen blir en del av familjen. När det kommer till relationen mellan den professionella och brukaren är bl.a. respekt och öppen dialog väsentliga principer att använda sig av för att uppnå goda resultat. Brukaren måste få chansen att bli hörd under alla omständigheter, även om den professionella inte har samma åsikter. I samtalet mellan den professionella och brukaren skall brukaren få känna att det är ett samtal där hen skall kunna prata fritt och öppet. (Heino 2008. Arnkil & Seikkula 2015)

Föräldrar känner ibland att deras röst inte blir hörd, ibland diskuteras brukarna inom familjearbetet med andra professionella utan att brukarna själva får ta del av diskussionen. Detta resulterar i att familjen inte alltid fungerar som ett aktivt verktyg i deras egen förändringsprocess. I kontakten med föräldrarna bör varje fall i sig ses som unikt, och föräldrarna bör ses som likvärdiga och deras erfarenheter och kunskaper bör utnyttjas. Att analysera vardagslivet hos familjer är något som är värt att sätta fokus på eftersom det tidigare inte har fokuserats tillräckligt på detta. (Marklund m.fl. 2012. Häggman-Laitila 2003.)

Whittaker m.fl (2014) menar att inom familjearbete bör man använda sig av två olika tillvägagångssätt för att uppnå positiva resultat. Å ena sidan bör man fokusera på att hjälpa familjen med de aktuella problemen. Å andra sidan måste man se familjen som en helhet, och fokusera på att på djupet se orsaker till de uppkomna problemen, hjälpa dem med relationsproblem och tillämpa sina professionella kunskaper för att erbjuda det

hjälp och stöd som faktiskt behövs. (Whittaker m.fl. 2014)

Forskning har visat att det fokuserats mycket på barn med fysiska problem, medan barn i familjer med psykiska eller underliggande problem hamnat i skymundan. Med tidigt ingripande och förebyggande arbete med alla familjer kan man undvika att problemen uppkommer eller minska på deras omfattning. Som professionell måste man se familjens styrkor och svagheter. Familjen skall nå sina mål uppställda efter de egna behoven. Familjen kan ses som experter på deras egna liv, och genom att forma en framtidsvision kan familjen gemensamt börja visualisera en framtid i positiv riktning. (Azzi-Lessing 2010. Kauffman 2007)

Enligt Johanson & Skoog (2007 s.36) är humana resurser individernas kompetenser, kunskaper och erfarenheter. Personalen i t.ex. social service ses som immateriella resurser och är därför omätbart i siffror. Man kan därför säga att arbetet är omätbart i pengar. (Johanson & Skoog 2007 s.36)

3.3 Sammanfattning

Familjearbetet i Finland är mångsidigt, och sammanfattar bl.a. hemservice, familjerehabilitering, terapi och rådgivning. I det förebyggande familjearbetet fokuserar man på grundservice. Genom att stöda familjen i ett tidigt skede förebygger man att större problem som kan komma kräver större insatser. Själva arbetsprocessen är ofta väldigt tung för brukaren och relationen mellan brukaren och familjehandledaren spelar en stor roll med tanke på resultatet. Handledaren ansvarar för en trygg brukarrelation. Brukaren fungerar själv som ett aktivt redskap i arbetsprocessen.

Målet med arbetet är skapa en lättare och stabilare vardag för brukaren, även om familjernas mål är individuella och planer sätts upp anpassade till dem. De små förändringarna har en stor betydelse. Familjeservicen betraktas som relativt enkel att nå och snabb att komma i kontakt med. Många får idag kontakt via rådgivningen. I vissa fall har en del av brukarna ansett att servicen slutat för tidigt medan andra varit nöjda. Det skulle vara viktigt att informationen om familjearbetets förebyggande tjänster skulle spridas, eftersom det är få som idag är medvetna om tjänsten.

4 TEORETISK REFERENS RAM

Vi valde att bygga upp vår teoretiska referensram med socialpedagogiken i åtanke. Vi har i detta kapitel fokuserat på begreppen bemötande, delaktighet och empowerment i och med att alla dessa begrepp är centrala och bör betonas då man jobbar med familjer.

Madsen (2006 s.7-12) anser att samhället idag förändras hela tiden, och att kraven idag är väldiga på den enskilda individen. Samhället är byggt på normer, och de som inte håller upp till kraven eller samhällets normer har tendens att hamna utanför. Då man arbetar socialpedagogiskt strävar man efter att få alla människor inkluderade i samhället, oavsett vilka olika problem individerna har. Man vill bryta ner normer och fokusera på människors likavärde. Madsen (2006 s.7-12) menar att man inom socialpedagogiken ser det som samhällets uppgift att ansvara för individerna. (Madsen 2006 s.7-12)

Madsen (2001 s.144) hänvisar till socialpedagogiken som ett verktyg den professionella skall kunna använda för att upptäcka brukarens behov, och hurdana villkor detta kräver. Som professionell skall hen kunna sammanfatta alla delaktigas perspektiv, för att sedan kunna se nya möjligheter. Det grundläggande syftet för socialpedagogiken anser Madsen (2011 s.65) vara att förbättra individernas sociala relationer sinsemellan, och speciellt individernas relationer till samhällets institutioner (t.ex. familjen, skolan, arbetsplatsen). Nuförtiden försöker man enligt Madsen (2011 s.65) inom socialpedagogiken förbättra eller helst förebygga problem som uppkommer i vardagen, t.ex. hos familjer. Madsen (2011 s. 288) påpekar också att det är viktigt att den professionella har möjlighet till att ständigt utveckla sina färdigheter kring att kunna förändra individers livsvillkor. (Madsen 2001 s.144)

Eriksson & Markström (2000 s.149-150) menar att man inom socialpedagogiken inte alltid kan fokusera endast på den enskilda individen, utan att man bör sätta fokus på individen i samspel med andra människor. I vårt samhälle fungerar människorna som en del av olika sociala gemenskaper. Då man som professionell jobbar med människor på ett socialpedagogiskt sätt måste man vara medveten om och förstå hur man jobbar, kunna fundera över varför man jobbar just som man gör, samt sträva mot ett tydligt mål i sitt arbete. (Eriksson & Markström 2000 s.149-150)

Inom socialpedagogiken jobbar man ofta utgående från ett förebyggande perspektiv, och Madsen (2011 s.203-204) talar om ”uppbyggande av det inkluderande vardagslivet”; man möter brukarna i deras vardagsmiljöer och vill ge barn, unga och familjer goda förutsättningar för socialt deltagande och empowerment. Därför är det också i vår studie relevant att använda sig av ett socialpedagogiskt perspektiv, då vi behandlar det förebyggande familjearbetet i Raseborgs stad. Med socialpedagogiken som vår utgångspunkt går vi nu närmare in på bemötande, delaktighet och empowerment.

4.1 Bemötande

Bemötande har en stor roll i arbetslivet, speciellt då man arbetar med människor, t.ex. i familjearbetet. Professionellt bemötande kan enligt Blennberger (2013 s.14) betecknas som ett ”bra” bemötande. Det är av stor vikt att den professionella är medveten om bemötandes centrala del i hens arbete. Det första bemötandet har en stor betydelse, det kan påverka hela arbetsprocessens utveckling. En persons sätt att bemöta reflekterar den person man är. Genom ett gott bemötande kan man också visa en annan person att man uppskattar och respekterar personen. Målet med ett gott bemötande kan vara att båda parterna finner en gemensam förståelse, så att de har möjligheten att samarbeta vidare. Ett gott bemötande är alltså mycket viktigt inom det förebyggande familjearbetet, för att familjen ska kunna uppnå goda resultat. Ifall man lyckas skapa en trygg miljö, växer sannolikheten för att alla skall kunna tala så öppet som möjligt. I och med att familjehandledaren möter många olika familjer i sitt arbete, är det bra att ha en slags baskunskap kring hur man bör bemöta människor överlag. (Blennberger 2013 s.14–17. Haarakangas 2011 s.75)

Vid det professionella bemötande är det flera saker man bör tänka på, speciellt kroppsspråk, ansiktsuttryck, tonfall och ordval. Till kroppsspråket hör bl.a. våra gester, ögonkontakt, kroppshållning, känslor och även klädsel. Till kroppsspråket hör också beröring, t.ex. sättet hur en person skakar hand har en stor betydelse vid ett första möte. Då man träffas ansikte mot ansikte kan man tydligt läsa av den andra personens ansiktsuttryck, vilket man bör vara medveten om. Ett ansiktsuttryck som visar t.ex. vänlighet kan öka en persons välbefinnande. Man kan fundera över hur detta t.ex. kan påverka ett möte med en brukare, ifall man visar vänlighet och brukarens välbefinnande ökar, eller ifall tvärtom brukaren uppfattar den professionella som ovänlig. Tonfallets och ordvalets betydelse är

också viktigt att tänka på. Hur rösten låter har en stor påverkan på hur det man säger tolkas, ifall man har en väldigt varm och glad röst kommer det troligen att tolkas på ett bra sätt. Det kan uppkomma flera olika känslor vilka det kan löna sig att ta upp och klargöra, det är bra att kunna tala om saker som är svåra. Det professionella bemötandet vid förebyggande familjearbete har en stor betydelse, både då man bemöter brukare samt personal. Alla dessa saker som blivit behandlade i detta stycke kan påverka på ifall bemötandet upplevs vara bra eller dåligt. (Blennberger 2013 s.31–36)

Vänkskapsliknande band mellan brukare och professionell har visat sig ge goda resultat i familjearbetet. Man har kommit fram till att det är viktigt att fokusera på brukarens och den professionellas förhållande. För att kunna uppnå ett professionellt förhållande måste bemötandet vara bra för att brukaren skall kunna lita på den professionella. Bemötande är ett bra arbetsverktyg i vilket arbete som helst, men har alltså mycket stor betydelse på familjearbetets resultat. I några studier har man kommit fram till att föräldrarna inte upplevt tillit samt ett gott bemötande från den professionella, och i sådana fall uppnås inte heller ett effektivt resultat. (Reimer 2014. Lindblom 2015). I vår tidigare forskning nämnde vi också Rautios (2013) undersökning, i vilken det framkom att ifall familjen bl.a. upplevde att den professionella verkligen hade viljan att stödja, kunde lyssna och var förstående, så uppskattades detta enormt.

Ett bra bemötande handlar om att ”se och bekräfta” den person som man bemöter. Då man bekräftar kan det t.ex. innebära att man visar vänlighet. Då man ser personen motsvarar det att man är lyhörd och empatisk. (Blennberger 2013 s.146). Ett gott bemötande kan alltså ses som grunden för ett lyckat samarbete med familjen. Ifall familjemedlemmarna upplever sig bli väl bemötta, har man en bra grund för att kunna bygga upp känslor av delaktighet och empowerment.

4.2 Delaktighet

I vår tidigare forskning tog vi upp Kosunens (2016) undersökning om tidigt förebyggande familjearbete, där familjernas delaktighet lyftes fram som en skild faktor. Delaktigheten bör absolut tas i beaktande då man jobbar med familjer, vilket behandlas i detta kapitel.

Gustavsson (2004 s.79) menar att delaktighet som begrepp beskrivs olika beroende på sammanhang. Vi har valt att använda oss av begreppet delaktighet, med den definition som bäst passar vårt sammanhang. Delaktighet är ett samspel mellan individ och den sociala omgivningen. Madsen (2006 s.141) talar om på vilket sätt delaktigheten visar sig i samhället, ifall man t.ex. har möjlighet till arbete, olika stöd, bostad eller sociala relationer. Madsen (2006 s.141) delar dessutom in delaktigheten i olika kategorier; av vilka två är *deltagande i aktiviteter* och *samhörigheter inom grupper och medlemskap*. Då vi placerar in begreppet delaktighet i det förebyggande familjearbetet, är det brukarnas delaktighet i själva familjearbetet vi är ute efter. Man strävar efter att brukaren ska fungera som en aktiv och engagerad del av familjearbetet, och att "nivån" på delaktigheten ska vara så hög som möjligt. Med hjälp av familjearbetet kanske man i sin tur uppnår en delaktighetskänsla inom olika grupper och får uppleva en starkare känsla av medlemskap än tidigare. Perenboom & Chorus menar att delaktighet är något någon annan inte kan bedöma, personen i fokus bedömer själv upplevelsen av delaktigheten (Se Gustavsson 2004 s.30).

Molin förklarar hur viktigt engagemanget är, för att en människa ska kunna uppleva sig vara delaktig i olika livssituationer (se Gustavsson 2004 s.65-75). Här är det också brukarens egna engagemang i familjearbetet som har en stor betydelse, då man tar i beaktande hur pass delaktig brukaren sist och slutligen kommer att känna sig i processen. Molin tar upp begreppet aktivitet; aktiviteten handlar om genomförandet av en uppgift eller handling, och då man utför en aktivitet är det centralt att tänka på *vad* individen gör (se Gustavsson 2004 s.68-69). Man kan utföra en aktivitet med varierande nivåer av engagemang, och engagemanget avgör i sin tur *hur* individen utför aktiviteten. (se Gustavsson 2004 s.65-75). Då man pratar om brukarens delaktighet i familjearbetet, är det alltså beroende på brukarens nivå av engagemang i familjearbetet som påverkar på *hur* brukaren jobbar och samarbetar med den professionella. Ett stort engagemang ger goda förutsättningar till att brukaren ska kunna uppleva delaktighet.

Enligt Marklund m.fl. (2012) och Häggman (2003), som hänvisades till i vår tidigare forskning, har det visat sig att många föräldrar känner att deras röst inte har blivit hörd under familjearbetets process, och att de diskuterats med de andra familjearbetarna utan

att själva fått vara delaktiga i diskussionen. Detta strider emot vad Gustavsson (2004 s.123) menar att delaktighet betyder. Gustavsson menar att delaktighet först och främst handlar om samma likvärdiga levnadsvillkor för alla, oavsett problemsituation. Blennerberger (2005 s.249) pratar om delaktighet som ett medel, vilket ger styrkan att göra ens röst hörd, vilket har en stor betydelse i arbetet. Halme m.fl. (2014 s.100) håller med om att delaktighet handlar om rättigheten till att bli hörd, men också att få uttrycka sina åsikter och delta i beslut gällande en själv eller samhället. Andra har definierat ordet delaktighet som ett alternativ till utanförskap (Molin m.fl. 2010 s.24). Att inte bli hörd stämmer alltså inte överens med definitionen av delaktighet. Det är av stor vikt att brukarna upplever att man lyssnar på dem, för att överhuvudtaget kunna uppleva en känsla av delaktighet i familjearbetet.

I arbetet mellan brukaren och den professionella, menar Johansson & Bäck-Wiklund (2012 s.80) att delaktighet är den komponent vilken brukaren värderar mest. Delaktigheten är en fråga om makt, brukaren vill själv kunna vara med som aktör och påverka gällande den egna situationen och eventuella problem. (Johansson & Bäck-Wiklund 2012 s.80). Enligt Socialvårdslagen(1301/2014)§4 är det de professionellas uppgift att tillgodo se detta, i och med att man arbetar enligt brukarens intresse. Då det är barn inblandade menar Johansson & Bäck-Wiklund (2012 s.82) att det är extra viktigt att det inte uppstår bristande delaktighet, eftersom det är viktigt att även de får den handledning och det stöd de är i behov av.

Enligt Lähteenmäki (2013 s.14) är det brukarna av servicen som är experterna på sina egna liv, de professionella anpassar endast den vetenskapliga kunskapen till själva arbetsprocessen. För att gott arbete skall fungera, krävs det alltså en delaktighet från båda parter sidor.

4.3 Empowerment

Askheim & Starrin (2007 s.9) menar att begreppet empowerment kan vara svårt att definiera, men ordet *power* kan översättas som styrka, makt eller kraft. Moula (2009 s. 19) skriver att man ibland använder sig av de svenska orden "egenmakt" eller "hjälp till självhjälp", och att det t.ex. kan handla om att upptäcka samt utveckla *resurser* hos individer,

familjer och samhällen. Adams (2008 s.17) definierar empowerment som individers, grupper och samhällens förmåga att ta kontroll över deras situation/förhållanden, utöva makt och uppnå de egna målen, samt processen, den individuella eller kollektiva, med vilken de kan hjälpa dem själva samt andra att maximera deras livskvalitet.

Varför är då empowerment aktuellt då vi talar om familjearbete? Empowerment har länge intresserat forskare och personal inom den hjälpande sektorn, Askheim & Starrin (2007 s.12) skriver att det också finns flera anledningar till detta. Empowerment betonar betydelsen av att erbjuda stöd till människor i utsatta livssituationer, och innefattar också idéer om själva förhållningssättet när det handlar om att hjälpa andra människor, både i akuta och icke akuta situationer. Empowerment begreppet lyfter också fram synen om att alla människor är aktiva aktörer som själva kan förstå var problemet i deras egen situation ligger. (Askheim & Starrin 2007 s.12). I Barros-Baileys (2015) forskning betonar man att familjen själv måste ta en aktiv roll i den egna förändringsprocessen. Detta konstaterades också i det föregående kapitlet om delaktighet. Payne (2014 s.296) menar att ifall den professionella jobbar på ett empowermentorienterat sätt, hjälper det den professionella att tänka på de sociala hindren som står i vägen för brukarnas mål, samtidigt som den professionella motiveras till att ta itu med orättvisor som påverkar hens klienter.

Empowerment är alltså mycket aktuellt då vi pratar om familjearbete, men på vilket sätt kan man utföra ett empowermentorienterat familjearbete? Askheim & Starrin (2007 s.81-86) nämner tre centrala utgångspunkter med vilka en känsla av empowerment kan uppnås. Om man vill åstadkomma empowerment hos brukaren (familjen) är det viktigt att utgå från *att se alla människor som kapabla- om de ges rätt förutsättningar*. Ifall man fokuserar på styrkor och förutsättningar stärker man det aktiva aktörskapet hos individen. Den andra punkten fokuserar på *alla individers lika värde och rättigheter*, och handlar om att ta vara på mångfald och olikheter i bakgrunder och erfarenheter, och se styrkan i dessa. Den tredje och viktigaste punkten är *att synliggöra och förändra maktstrukturer*, och här betonas vikten av att alla faktiskt ska få påverka sin egen situation, allas röst ska få höras. (Askheim & Starrin 2007 s.81-86). Payne (2014 s.296) menar att med ett empowermentorienterat arbetssätt så uppmuntras den professionella till att göra det möjligt för brukarna att vara delaktiga i beslut som gäller dem själva samt att bygga upp resurser för att kunna uppnå vad de själva vill i livet. Det empowermentorienterade arbetssättet uppmuntrar till

brukarnas självbestämmande, delaktighet och möjlighet till att kunna påverka servicen och arbetssättet. (Payne 2014 s.296)

Adams (2008 s.104-105) nämner att då man jobbar med en hel familj, är det viktigt att försöka få alla familjemedlemmar att känna lika stor grad av empowerment och engagemang. Detta menar han att kan vara en utmaning. Ifall man koncentrerar sig på att hjälpa en familjemedlem, kan det leda till att andra familjemedlemmars situation t.o.m. förvärras. Till exempel, ifall föräldrarnas involvering och engagemang förbättras, betyder detta i sig inte att barnets delaktighet förbättras. Ibland händer det sig också att ena föräldern exkluderar sig från situationen under själva arbetet med familjen, vilket gör att ett inkluderande arbete blir omöjligt. (Adams 2008 s.104-105). Askheim & Starrin (2007 s.70) betonar dock att en person kan få mer makt utan att någon annans makt skulle minska, t.ex. ifall man ger någon ett råd sker en omfördelning av makten, utan att någon förlorar makt, och åtminstone den som får rådet får också mer makt; makt kan alltså vara expanderande och något man kan dela på.

Moula (2009 s.127) betonar att varje familjemedlem uppfattar familjens situation från sin egen synvinkel, och att den professionella måste få familjemedlemmarna att ta del av varandras tankar om situationen. Detta för att inte bara ge stöd till de enskilda individerna, utan för att faktiskt bekräfta hela familjen som en enhet så att familjen senare ska kunna fungera självständigt (Moula 2009 s.127). Adams (2008 s.105) lyfter fram att deltagande från familjemedlemmarna inte kan tvingas fram, empowerment uppnås endast på individens egna villkor, en professionell kan inte uppnå empowerment för någon annan. Marklund m.fl. (2012) konstaterade i sin forskning att föräldrarna ibland känner att deras röst inte blir hörd i familjearbetet, vilket också nämndes tidigare i kapitlet om delaktighet. Utan att känna delaktighet i förändringsprocessen, är det svårt att uppnå en känsla av empowerment. Detta är ett tydligt exempel på hur delaktighet och empowerment i hög grad är beroende av varandra, och båda delarna krävs för att uppnå målen i det socialpedagogiska familjearbetet.

Askheim & Starrin (2007 s.62-64) menar att ett gott förhållningssätt till brukaren är något som blivit en central del av det empowermentorienterade sociala arbetet. De beskriver

hur den professionella kan lyfta fram goda självkänslor hos brukaren genom att visa respekt, ödmjukhet, entusiasm samt uppmuntran. Ifall man tvärtom möter klienten med ett ”dåligt förhållningssätt” och fokuserar på brister hos brukaren menar Askheim & Starrin (2007 s.62-64) att känslor som osäkerhet och att inte räcka till kommer att upplevas av brukaren. Detta kan man tänka sig att man som professionell inom familjearbetet bör ha i baktankarna då man bemöter familjerna, för att kunna lyfta fram de goda självkänslorna hos familjemedlemmarna och uppmuntra dem till att bygga upp resurser för att kunna förbättra sin livssituation. Med detta exempel kan det konstateras att för att uppnå delaktighet och empowerment hos familjemedlemmarna, krävs ett gott bemötande från den professionella. De tre begreppen är alltså alla beroende av varandra, för att ett lyckat familjearbete ska kunna äga rum.

5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med vårt arbete var att reda ut ifall det förebyggande familjearbetet har lett till en förändring samt lyfta fram både positiva och negativa erfarenheter bland brukare och familjehandledarna på familjecentret.

Frågeställningar:

1. Hur har det förebyggande familjearbetet påverkat familjernas situation?
2. Hurdana erfarenheter av familjearbetet finns det hos brukarna?
3. Hurdana erfarenheter av familjearbetet finns det hos familjehandledarna?

6 METOD OCH ARBETSPROCESS

I kapitlet redogörs för val av temaintervju samt fokusgruppintervju som kvalitativa datainsamlingsmetoder, undersökningsgrupperna samt urval av informanter, genomförandet av intervjuerna, bearbetning av det insamlade materialet och innehållsanalys samt etiska reflektioner kring våra datainsamlingsmetoder i detta arbete.

6.1 Temaintervju samt fokusgruppintervju som kvalitativa datainsamlingsmetoder

Vi använde oss av två kvalitativa datainsamlingsmetoder för att få svar på våra forskningsfrågor; temaintervjuer samt en fokusgruppintervju. Med en kvalitativ datainsamlingsmetod försöker man skapa förståelse kring hur individen upplever sin situation. Med kvantitativa undersökningar fokuserar man mer på att svara på mätbara frågor som ”hur mycket” eller ”hur många”. Eftersom vi fokuserade på brukarnas och familjehandledarnas subjektiva upplevelser och uppfattningar om hur just de tycker att familjearbetet i Raseborg fungerat, vilka erfarenheter just de har av familjecentret, var det passande att använda den kvalitativa metoden i vår studie. (Hartman 2004 s. 273-274)

I vår studie utförde vi kvalitativa intervjuer för att kunna få en direkt kontakt med intervjupersonerna, vilket kan ge en möjlighet unika samtal (Widerberg 2002 s.16). En kvalitativ forskningsintervju kan på ett effektivt sätt beskriva personers upplevda vardag, samt tolka meningen i det som sägs både verbalt och icke verbalt. Intervjuer ger t.ex. chansen till en djupare tolkning av ansiktsuttryck, tonfall osv. Kvalitativa intervjuer ger en mer exakt beskrivning av upplevelser, och man kan tydligt få fram nyanseringar och skillnader genom de olika perspektiven som kommer fram. Med följdfrågor kan man komma åt mer konkreta innebörder som annars inte skulle komma fram. Intervjuaren bör vara öppen för nya perspektiv och ställa sig kritiskt till egna antaganden och uppfattningar. (Kvale & Brinkmann 2009 s.44-47)

Vi utförde enskilda *temaintervjuer* med brukarna. Vi valde att använda denna metod för att på ett tydligt sätt få fram brukarens åsikter. Temaintervju innebär att man fokuserar

på vissa förvalda teman. Informanten lyfter själv fram de saker som hen tycker är viktiga (Kvale och Brinkmann 2009 s.45-46). Hirsijärvi & Hurme (2001 s.48) lyfter fram att intervjuantalen kan variera då man utför temaintervjuer och den som utför studien kan själv bestämma hur mycket hen vill fördjupa sig och behandla sina teman.

Temaintervjun är halvstrukturerad, vilket innebär att man t.ex. fritt kan formulera och omformulera sina frågor, byta ordningsföljd samt använda sig av tilläggsfrågor.

Hirsijärvi & Hurme (2001 s.48) menar att temaintervjun tar hänsyn till att människors tolkning av saker och just de ämnen som de tycker är meningsfulla är centrala i intervjun, samt att ämnens meningsfullhet sker i växelverkan med den som intervjuar. Växelverkan som uppstår i intervjun grundar sig i sin tur på individernas ord de använder och ordens språkliga betydelse och tolkning. (Hirsijärvi & Hurme 2001 s.48). Hirsijärvi m.fl. (2009 s.208) nämner att man ofta använder sig av temaintervjuer i pedagogiska samt i samhällsvetenskapliga undersökningar, och att resultaten man får kan analyseras och tolkas på mångfaldiga sätt. Därför passar sig temaintervjun för många olika typer av studier.

Då man utför en *fokusgruppintervju* intervjuas flera personer på samma gång. I fokusgruppen behandlas ett visst tema. Denna intervjumetod använde vi oss av då vi intervjuade familjehandledarna. Under en fokusgruppintervju får alla parter möjligheten att se hur de andra reagerar på de olika åsikterna som kommer fram. Parterna kan t.ex. få en bättre bild av hur de andra känner och tycker, och får utbyta erfarenheter. Dahlin-Ivanoff & Holmgren (2017 s.16) använder definitionen ”diskussioner i grupp där människor möts för att på ett fokuserat sätt, ledda av en gruppleddare, diskutera olika aspekter av ett ämne eller tema”. Under denna typ av intervju är det ofta personerna som man intervjuar som leder själva diskussionen. Intervjuarna skall inte styra intervjun för mycket, ifall ämnet går utanför gränserna skall intervjuaren agera. Eftersom vi utförde en kvalitativ forskning handlade vår fokusgruppintervju om att vi ville få en specificerad uppfattning om ämnet. (Bryman & Bell 2005 s.388-400)

Wibeck (2000 s.26) talar om fokusgruppintervjuer som ”ett i varierande grad strukturerat gruppsamtal”, och i vårt fall var också denna intervju halvstrukturerad. I motsats till temaintervjuerna söker man med fokusgruppintervjuer efter det kollektiva perspektivet

istället för det individuella (Dahlin-Ivanoff & Holmgren 2017 s.18). Wibeck (2000 s.39-40) förklarar att man med gruppintervjuer kan komma åt fler idéer, och gruppen diskuterar ofta fram olika åsikter och idéer som ibland omformuleras och förändras under intervjuens gång. Gruppen får en chans till att jämföra sina erfarenheter med varandra. Dahlin-Ivanoff & Holmgren (2017 s.30) talar om att interaktionen mellan de som diskuterar gör att deras perspektiv fördjupas och blir tydligare, och då blir deras tankar samtidigt tydligare för den som utför studier. Ifall de diskuterande har expertkunskap kring ämnet kan diskussionen fördjupas, de kan ifrågasätta varandra och lyfta fram helt nya perspektiv, vilket i sin tur berikar studiens resultat. (Dahlin-Ivanoff & Holmgren 2017 s.30-31)

Det finns en del nackdelar med kvalitativa intervjumetoder. De djupgående intervjuerna innebär ofta väldigt mycket jobb i praktiken. Det är ofta väldigt tidskrävande att transkribera intervjun. Man kan inte dra vilka slutsatser som helst ifall man intervjuar några personer, eftersom slutsatserna inte behöver stämma in på en större grupp av människor. (Jacobsen 2007 s. 51–52). Hirsijärvi & Hurme (2001 s. 35) påpekar dessutom att själva intervjuerna i sig är väldigt tidskrävande, med tanke på att ta kontakt, komma överens om tid och plats osv. Den som blir intervjuad kan uppleva att hen endast bör svara på ett sätt som följer sociala normer, vilket kan påverka undersökningens tillförlitlighet. Extra kostnader kan också uppstå på grund av intervjuerna, med tanke på materialet som bör införskaffas och t.ex. resekostnader. (Hirsijärvi & Hurme 2001 s.35). Eftersom vi bandade in materialet på våra telefoner behövdes i vårt fall inget extra material inför intervjuerna.

Båda typerna av intervjumetoderna var som sagt halvstrukturerade. Vi använde oss av en intervjuguide (se bilaga 2) med färdigt formulerade frågor, men som intervjuare hade vi ändå möjlighet att omformulera oss och intervjuguiden fungerade mer som förslag på frågor. Detta passade vår studie, eftersom vi hade ett klart tema och syfte med intervjuerna, men med möjligheten att som intervjuare få formulera sig fritt kan man bättre komma åt innebörden i det som beskrivs och komma med följdfrågor. (Hartman 2004 s.281. Kvale & Brinkmann 2009 s.43)

6.2 Undersökningsgrupperna samt val av informanter

I vår studie hade vi två olika undersökningsgrupper; brukare samt personal. Brukarna är sådana personer som använt sig av det förebyggande familjearbetet som familjecentret i Raseborg erbjuder. Till våra kriterier hörde att det ska vara vuxna personer som antingen själva sökt stöd från familjecentret eller blivit hänvisade till familjecentret från något annat håll. De måste ha använt sig av det förebyggande familjearbetet som familjecentret erbjuder. Detta måste betonas eftersom familjecentret också erbjuder andra tjänster, t.ex. hemservice. Ifall familjen enbart använt sig av hemservicen från familjecentret uppfyllde de inte våra krav. De skulle också ha använt sig av servicen under en så pass lång period att de kunde utvärdera servicen och bedöma hurdana resultat servicen gett. Hur lång denna period är kan variera i de olika familjerna, men familjen måste själv känna att de använt sig av servicen så pass länge att de kunde utvärdera servicen. Familjecentrets personal tog kontakt med olika brukare som uppfyllde våra krav, och brukarna fick sedan välja ifall de var villiga att ställa upp på en intervju. Den 18.10.2017 var det sammanlagt fem familjer som använde sig av det förebyggande familjearbetet i familjecentret.

Personalgruppen bestod av tre familjehandledare som arbetade på familjecentret i Raseborg. Vi ville intervjua alla tre familjehandledare, eftersom vi då fick med alla olika perspektiv på det förebyggande familjearbetet från personalens sida. Eftersom familjehandledarna kommer i kontakt med olika familjer i sitt arbete, kan också erfarenheterna av familjearbetet variera och olika åsikter kan lyftas upp.

6.3 Tillvägagångsprocessen av studien

Vi har använt oss av både bandinspelning och stödanteckningar under våra intervjuer. Vi valde att spela in intervjun för att kunna vara mer koncentrerade på själva intervjun och fokusera på informanterna på ett mer närvarande sätt, utan att behöva vara allt för bundna till anteckningarna. Enligt Jacobsen (2012 s.143) bör man använda sig av båda registreringsmetoderna, eftersom endast bandinspelningar kan bli lite väl omfattande då man ska börja analysera sitt material. Vi valde att så snabbt som möjligt renskriva våra anteckningar efter intervjun, för att minska risken för att feltolka våra anteckningar.

Vår intervjuguide har vi byggt upp utifrån vår studies syfte samt frågeställningar, och baserar sig främst på vår tidigare undersökning, men också på vår teoretiska referensram. Frågorna i intervjuguiden har vi kommit fram med via gemensam planering och diskussion. Före intervjuerna kunde påbörjas, frågade vi om forskningslov (se bilaga 6) av Raseborgs stad.

Temaintervju med brukarna

Vi började med att skicka vår intervjuguide (se bilaga 2) till familjecentret i Raseborg, och berättade bl.a. om vårt syfte med examensarbetet. Vi fick önska hur många brukare vi skulle vilja intervjua, vi kom fram till att minimum antal intervjuer vi behövde var ungefär fem. I samband med detta skickade vi även vårt informationsbrev till brukarna (se bilaga 3). Familjecentret tog den första kontakten till dem, och samlade ihop frivilliga brukare som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju.

Vi fick namn samt telefonnummer till sammanlagt fem brukare, av vilka en inte ställde upp. Vi ringde upp för att informera brukarna mer ingående om vårt arbete, samt svarade på frågor som dykt upp. Intervjuplatsen bestämdes utgående från brukarnas önskemål. Vi erbjöd oss att komma hem till dem, ses på ett café eller någon annan plats som kändes bra. Ifall brukarna inte skulle ha haft något förslag på en plats, och inte heller velat ses på en allmän plats, skulle vi ha fått använda familjecentrets utrymmen. Alla intervjuer skedde i Raseborgs kommun, hemma hos brukarna. Intervjuerna gjordes under juni månad år 2017. Vi beslöt att endast två av oss skulle närvara vid intervjuerna, eftersom vi inte ville riskera att det skulle kännas för överväldigande för de som blev intervjuade. Eftersom vi var två stycken vid intervjuerna, kunde vi koncentrera oss på att få ordentliga stödanteckningar och ändå kunna ägna brukaren tillräckligt med uppmärksamhet.

Före intervjuerna inleddes gav vi brukarna ett formulär för informerat samtycke (se bilaga 5), vilken de skrev under. Med brukarnas tillstånd använde vi oss av våra mobiltelefoner för att banda in intervjuerna, och antecknade nyckelord, intryck och viktiga punkter som togs upp. Intervjuerna tog allt mellan tretton och tjugofyra minuter. Alla

intervjuer tog alltså kortare tid än vi hade räknat med, vilket skulle ha varit 45-60 minuter. Vi tycker ändå att det är bra att vi räknade med lite extra tid, så brukarna var förberedda och hade reserverat tillräckligt med tid för intervjuerna. Vi renskrev våra anteckningar så snabbt som möjligt efter intervjuerna. Efter det delade vi upp intervjumaterialet i olika huvudkategorier, kategorierna skulle stämma ihop med innehållet och delades därför in i följande teman: orsaker till att familjearbetet börjat, hur brukarna upplevde tillgängligheten av servicen, service i familjearbetet som upplevts vara till hjälp, förändringar som skett i familjernas situationer samt utvecklingsförslag från brukarna.

Fokusgruppintervju med personalen

Vid samma tidpunkt som vi skickade brukarnas intervjuguide till familjecentret, skickade vi också familjehandledarnas (se bilaga 2). Vi ville intervjua alla tre familjehandledare som jobbade på familjecentret, och alla tre var också villiga att ställa upp på intervjun. Vi bad familjehandledarna att själva föreslå några tider som skulle passa dem, och intervjuns plats bestämdes utifrån deras önskemål, vilket blev i deras utrymmen i Karis.

Eftersom familjehandledarna i förhand fått intervjufrågorna hade de möjlighet att förbereda sig på intervjun, ifall de så önskade. Intervjun utfördes i början av juni månad 2017, och också här deltog två av oss i intervjun. Före intervjun inleddes gav vi familjehandledarna varsitt formulär för informerat samtycke (se bilaga 5), vilken de skrev under. Med deras tillstånd använde vi våra telefoner för att banda in intervjun, samt antecknade nyckelord och intryck under tiden intervjun pågick. Intervjun tog ca 30 minuter, vilket var lite kortare än vi hade räknat med. Efter intervjun renskrev vi våra anteckningar så fort som möjligt. Intervjumaterialet delades upp i följande teman: hur familjehandledarna upplevde tillgängligheten av servicen, utmaningar och utvecklingsbehov i handledningen som erbjuds, hur man kan uppnå positiva förändringar hos familjerna samt det omätbara familjearbetet-resultat på lång sikt.

6.4 Analysmetod

Man bör så snabbt som möjligt efter intervjuerna gå igenom sina anteckningar och kontrollera ifall man förstår allting och ifall överflödiga anteckningar hittas. Ifall man inte

antecknat om sina huvudintryck av intervjun, bör man också göra detta, och reflektera över hela intervjusituationen. Man kan t.ex. reflektera över miljön, om sig själv som intervjuare och över intrycken av informantens beteende (t.ex. ifall informanten verkade nervös eller lugn), samt andra saker som kan ha påverkat innehållet i intervjun. Dessa saker kan ha stor betydelse då man skriver sin analys samt diskussion över reliabiliteten i forskningen. I sin *sammanfattning* av intervjun ska man skriva ut frågorna som ställts, vad intervjuaren och informanten sagt, samt deltagare, tid, plats osv. (Jacobsen 2012 s. 143-144)

Vi valde att analysera vårt material med hjälp av en *innehållsanalys*. Hirsijärvi m.fl. (2009 s.221) förklarar att det är i analysen som det framkommer vilka svar man kommer få på sina problemställningar, och därför är denna fas mycket viktig. De olika stegen i innehållsanalysprocessen kallas *tematisering*, *kategorisering*, *fylla kategorierna med innehåll* (illustrera med citat), *räkna antalet gånger som ett tema nämns*, *jämföra intervjuer och leta efter skillnader och likheter mellan dem* samt *söka förklaringar till skillnader*. (Jacobsen 2012 s.146-150)

Vi transkriberade insamlat rådata samt läste igenom materialet flera gånger för att få en slags helhetsbild, innan vi började jobba vidare med materialet. Först identifierade vi de olika teman som kom upp i våra intervjuer, och funderade kring vilka teman som är relevanta med tanke på våra forskningsfrågor och syfte. Efter att vi identifierat teman kategoriserade vi dessa, och tog vara på citat av informanterna, som vi tyckte var relevanta med tanke på att ge kategorierna innehåll. Vi har gjort upp figurer för att förtydliga vilka kategorier som kom fram i brukarnas samt i familjehandledarnas intervjuer. Sedan skrev vi en sammanfattning av resultaten från både brukarnas samt familjehandledarnas intervjuer. (Jacobsen 2012 s.145-150)

6.5 Etiska överväganden

Vi har i vår studie arbetat i enlighet med TENK, dvs. forskningsetiska delegationens goda vetenskapliga praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. En vetenskaplig forskning skall basera sig på ärlighet och noggrannhet gällande

dokumentering, planering, genomförande av intervjuer samt rapportering. Informationen bör behandlas etiskt korrekt. (TENK 2012)

En vetenskaplig forskning kräver forskningstillstånd, vilket vi ansökte om och fick innan undersökningen inleddes. Resultat och bedömning bör presenteras i arbetet, vilket vi strävat efter att göra på ett så öppet och tydligt sätt som möjligt, med hjälp av både figurer och text. De ansvariga för arbetet bör förvara allt känsligt innehåll säkert. Vi har varit noggranna med att förvara det insamlade materialet på en säker plats, och allt insamlat material förstörs då arbetet är klart. Det är dessutom viktigt att alla källor som arbetet baserar sig på presenteras. (TENK 2012)

Enligt TENK (2012) kräver intervju som metod att samtliga informanter informeras om rätt till integritetsskydd, anonymitet, syfte och informationsbrev. Informanterna har mottagit ett informationsbrev (se bilaga 3 och 4) samt ett formulär för informerat samtycke (se bilaga 5). I dessa har vi förklarat vårt syfte med studien och berättat att materialet endast kommer att användas i forskningssyfte. Vi har också försäkrat informanterna om anonymitet samt bett om tillåtelse att samla in material via bandspelare och anteckningar. De berörda kommer att rapporteras om forskningsresultaten.

7 RESULTATREDOVISNING

I detta kapitel har vi redovisat resultatet från intervjuerna som gjordes med familjecentrets brukare och personal. I intervjun med personalen deltog tre stycken familjehandledare. Av brukarna ställde fyra stycken upp på intervju. Vi hade önskat att någon till brukare hade ställt upp, men det var tyvärr inte möjligt. Vi valde våra huvudteman utgående från det som kommit upp och betonades mest under intervjuerna, samt med vårt syfte i åtanke. Resultatet har vi delat in i tre olika kapitel för att göra resultatredovisningen så tydlig som möjligt; brukarnas erfarenheter om familjearbetet och familjehandledarens erfarenheter om familjearbetet samt en sammanfattning av alla intervjuer. Vi har dessutom skapat figurer för att klargöra samt lyfta fram det mest centrala i resultaten.

I redovisningen har vi använt oss av citat för att lyfta fram de specifika informanternas erfarenheter. I citat där det uppkommit namn har vi valt att ersätta namnen med familjehandledare och brukare. I styckena 7.1 och 7.2 skiljer sig sättet hur vi byggt upp citaten åt eftersom vi hade två olika intervjumetoder; temaintervju och fokusgrupp intervju. Materialet vi fick ihop av dessa intervjuer skiljde sig åt så pass mycket så vi ansåg att detta var ett bra sätt att bygga upp citaten i respektive kapitel. Vi avslutar resultatredovisningen med en sammanfattning både i text och figurform.

7.1 Brukarnas erfarenheter av familjearbetet

Figur 3 Brukarnas erfarenheter av familjearbetet

7.1.1 Orsaker till att familjearbetet börjat

Under alla intervjuer poängteras det att främsta orsakerna till att arbetet inleddes berodde på trötthet, depression, problem hemma eller i parförhållandet, problem med ekonomin, att barnen sover dåligt eller lider av andra problem.

Brukare 1. :

”Första orsak var väl att ena barnet sov dåligt, så jag var ganska utmattad och deprimerad.[...] så har vi haft samma problem med andra barnet, han hade också vredeutbrott.[...] partners och mitt förhållande var inte heller det bästa, vi har så olika uppfostringsmetoder, så vi hittade ingen gemensam riktning att uppfostra barnen i. Jag var jätte trött och orkade inte riktigt med vardagen.”

Alla brukare nämnde inte bara en utan flera orsaker till varför familjearbetet börjat, och en brukare förklarade att på grund av dessa orsaker kände hen att hen inte orkar med vardagen.

Brukare 2. :

”Det var ett enda kaos, jag var en riktigt trött mamma.[...] vi hamna flytta tillfälligt och det tog längre tid än vad vi tänkte oss. Då vänta jag det minsta barnet och så har vi ju ett till som då var knappt ett år. [...] det var jätte stressigt och sen påverka ju ekonomin.[...] det var stress och det påverkade ju nog humöret.”

Brukare 3. :

”Vi har två barn som är födda ganska tätt på varandra. Av olika orsaker har min partner inte riktigt orka hjälpa tillräckligt mycket här hemma, så det mesta har fallit på mig.[...] Att ta hand om barnen och sen fixa husets hushållsarbete och allt gjorde så jag var jätte trött och kände att jag inte orkar med vardagen.”

Vardagen kan bli för tung för småbarnsföräldrar med bristande hjälp. En brukare poängterade att ”många småbarnsföräldrar är trötta, det är ju ganska intensivt att ha småbarn”.

Brukare 4. :

”Nå, allt var nog kaos. [...] jag hade svårt med barnen, de är väldigt jobbiga, just när det är skilsmässa på gång och allt inverkar.”

7.1.2 Hur brukarna upplevde tillgänglighet av servicen

Under intervjuerna framkom det att tre av fyra aldrig hört om familjecentrets familjearbete innan de blev rekommenderade att ta kontakt.

Brukare 2. :

”Alltså jag tyckte ju det var jätte lätt att få den där hjälpen sen men jag skulle nog inte vetat att det fanns någon när personalen på rådgivningen sa [...]. [...] jag behövde inte be om den utan jag fick den. Men kunskapen, vetskapen om den är kanske inte, den kanske inte så många vet om tror jag.”

De påbörjade familjearbetet efter att de kommit i kontakt med servicen via andra enheter, i dessa fall rådgivningen, psykopolikliniken och polisen. Om polis blir inkallad, då det skett incidenter och barn är inblandade hänförs man automatiskt till familjecentret.

Brukare 4. :

”Ärligt sagt så har jag inte vetat att den fanns fören då jag kom i kontakt via polisen och var dit, så jag har inte vetat att sån här service fanns över huvud taget.”

Alla brukare ansåg att i deras fall var det lätt att få tag i servicen, eftersom de via någon annan service blev rekommenderade att ta del av familjearbetet.

Brukare 1. :

”Det var då via rådgivningen jag fick hjälp.[...] jag tyckte sen iallafall att det var lätt.”

När man väl tagit kontakt upplevde brukarna att det var enkel process att få igång de regelbundna träffarna.

Brukare 3. :

”Nå för oss var det ju nog lätt.[...] man måste ju ta upp problemet, sen så tror jag det går ganska lätt.”

7.1.3 Service i familjearbetet som upplevts vara till hjälp

Enligt resultatet erbjuder familjehandledarna handledning och rådgivning. De erbjuder avlastning, tar ansvar över barnen, kan hjälpa med hushållssysslor och fungerar som aktiva lyssnare. Detta har visat sig vara uppskattat och välbehövt.

Brukare 1. :

”Just allt det där att personalen kommit hem, vi har pratat och jag har fått jätte goda råd , olika perspektiv och synsätt på saker[...]. Just alla möjliga råd har nog hjälpt, såna där praktiska tips på hur man gör med rutiner och sånt.”

Två brukare beskrev familjehandledarens besök som ”en andningspaus”, då hen för en stund inte behöver fundera på barnen. Då man har tid med att göra annat än att sköta barnen, man kan t.ex. sköta hushållssysslor.

Brukare 2. :

”Det som jag kanske inte förstod, men märkte sen var att jag nog behövde få lite andningspaus, få en korttid där jag inte behövde fundera på barnen och det tycker jag att jag har fått. [...] det som jag tycker har varit jätte skönt är att fast hon har kommit för att ta barnen så har jag också fått hjälp och stöd i olika situationer[...]. Jag har också fått handledning också utöver den här avlastningen, och det har känts ganska och som personalen har sagt så kan jag också ringa till hen om jag blir fundera gällande något.”

En annan brukare påpekade också att chansen att få vila och ha egen tid har varit viktig.

Brukare 3. :

”Personalen kom och så hjälpte hon med det man behövde, oftast är det då att vara med barnen att man själv får vara, städa, reda upp, fara och handla och lite sån här egen tid som man nu inte annars har så ofta med småbarn.”

Tre av fyra brukare tog upp att de praktiska råden de fått av familjehandledaren har varit väldigt viktiga för dem. Råden de fått har handlat om vardagstips på hur man kan hantera barnen och deras skötsel, små saker de inte tänkt på själva.

Brukare 4. :

”Emellan har de kommit och tagit alla tre barnen, då har jag fått vara ensam och vila upp mig. Eller så har de tagit några, och jag har haft en och haft egen tid med något av barnen. Allt har hjälpt, och de tips som de erbjudit för att klara av vardagen, hur man kanske kan få barnen under lite bättre kontroll. Såna vardags-tips hjälper.”

En brukare förklarade att det kunde vara självklara saker som man bara inte tänkt på tidigare, att det behövdes någon som kom hem till familjen med nya perspektiv och synsätt. En annan uppskattade att familjehandledaren diskuterat olika möjligheter med familjen, som kunde göra vardagen lättare för dem. T.ex. hade familjehandledaren hjälpt med att hitta samt anmäla barnen till fritidsaktiviteter. En brukare påpekade att hen kände en trygghet i att kunna ringa familjehandledaren vid behov, ifall det kändes som att hen behövde råd i en viss situation som uppstod. Att också kunna diskutera känsliga saker med familjehandledaren kändes hjälpsamt.

Alla brukare kände att deras behov blivit mötta, och de fått vara aktiva med att påverka i den mån det går att påverka. Familjehandledaren har alltid frågat vad det är familjen behöver för hjälp, är det t.ex. avlastning eller handledning som just nu känns mer nödvändigt, och därför har brukarna känt att familjearbetet sker på föräldrarnas samt på barnens villkor.

7.1.4 Förändringar som skett i brukarnas situationer

Brukare upplever att de har lättare att handskas med barnen nu efter att ha använt sig av servicen, jämfört med innan familjearbetsprocessen satt igång.

Brukare 4. :

”Barnen är åtminstone lättare.[...] Det också att jag har haft någon att prata med har gjort att det känns lättare, att jag har förtroendet att kunna berätta och privata och känsliga saker. Vi ser alltid framemot de dagar personalen kommer.”

En brukare menar att hon inte sett någon ändring situationsmässigt, men att hon nog känner sig positivare och piggare de dagar familjehandledaren kommer på besök.

Brukare 2. :

”Själva situationen i sig har ju inte ändrat egentligen, men jag känner mig positivare och piggare. ”

Två av brukarna har mera ork efter familjearbetet som familjecentret erbjuder, och en brukare klarar bättre av att sätta gränser för barnen och hålla fast i dem.

Brukare 3. :

”[...] han är ju i en ålder då han testar precis allt att vad får han göra, vad får han inte göra, och så blir han jätte arg om han inte får som han vill. Man har mera ork att sätta dom där gränserna och hålla fast i dom. Att då tidigare var man kanske mera och ”jaja liksom, låt det gå då”, man orkade inte ta de där striderna.”

En brukare påpekade att hon under familjearbetets process kommit ur sin förlossnings-depression.

Brukare 1. :

”Nå, jag började själv efter att barnet börjat sova ordentligt, orka mycket mera. [...] jag hade förlossnings-depression men började komma ut ur den, och sen började det kännas som att jag var i mindre behov av hjälp.[...] sen när jag började må bättre själv behövde jag inte hjälp på samma vis.”

Alla fyra poängterar att de mår bättre, är piggare och positivare än vad de var tidigare.

7.1.5 Utvecklingsförslag från brukarna

Alla fyra brukare hade önskat mer tid än två timmar per vecka, det påpekades att med tanke på att tjänsten är en förebyggande service kan detta vara viktigt. Flera hade sett att hembesöken kunde göras på kvällar.

Brukare 1.:

”Jag hade gärna sett att hjälpen varit tillgänglig på kvällar och veckoslut. Och kanske mer än två timmar hade varit bra.”

Brukare 2.:

”För att man faktiskt skulle få den där känslan att jag fått tillräckligt ed eget utrymme för att orka så skulle man nog behöva lite mera tid, men detta är definitivt bättre än ingenting.”

Brukare 3.:

”Det kan ses som negativt att det bara är en gång i veckan två timmar.[...] För oss har tiden kanske räckt jo, men det kan ju behövas mera i vissa andra fall. Just om man tänker att det är en förebyggande service.”

Brukare 4.:

”[...]det är synd att det inte finns kvällstider. Det skulle kunna vara en sak som var bra. Oftast är man ju under dagen på jobb, jag har ju t.ex. tre skiftesjobb. Så, kvällshjälp skulle kunna vara något.”

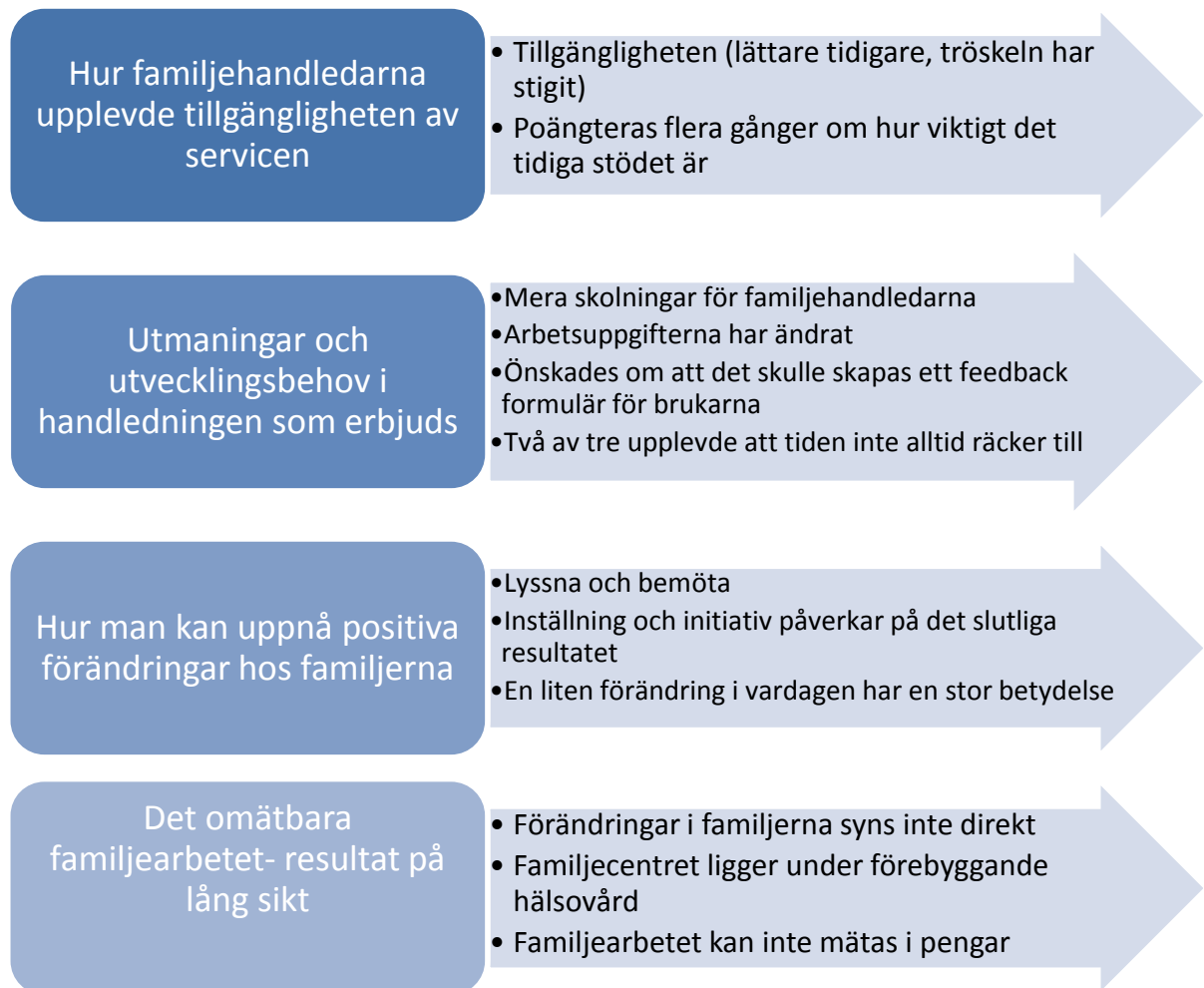
En brukare påpekade att man kunde arbeta mer för att lyfta fram och göra arbetet mer synligt, i och med att servicen idag kan kännas tabubelagd.

Brukare 2.:

”Att få det mera synligt och lite mera sådär att det behöver inte betyda att man har någon barnskyddsanmälan. Det är bara det att kunna få stöd. Många småbarnsföräldrar är trötta, det är ju ganska intensivt att ha småbarn.”

Brukaren påpekade också att hon först varit negativt inställd inför att familjearbeteprocessen skulle inledas, eftersom hen upplevde att deras familj inte behöver någon hjälp, och tyckte att man inte skulle komma och blanda sig i deras situation. Fastän brukaren först hade haft en negativ inställning till familjecentret, förstod hen senare att det var just det här som familjen behövde, och att avlastningen har varit till stor hjälp.

7.2 Familjehandledarnas erfarenheter av familjearbetet

Figur 4 Familjehandledarnas erfarenheter av familjearbetet

7.2.1 Hur familjehandledarna upplevde tillgängligheten av servicen

Det poängterades flera gånger under intervjun hur viktigt det tidiga ingripandet i det förebyggande familjearbetet är, att man tar tag i problem innan de blir större och att man faktiskt ger det tidiga stödet. Familjecentret tar också emot barnskyddsanmälningar i Raseborg, och skickar vid behov vidare fall till barnskyddet. Tillgängligheten till familjearbetet har upplevts vara bättre tidigare för brukarna;

”Det har varit kanske lite lättare förut, att det har blivit en lite mera byråkratiskt process. Inte borde det vara så svårt. Vi har föräldrar som ringer själv och då får de hjälp med ansökan. Alla vet inte vart de skall ringa pga. att systemet är såpass nytt, alla Raseborgarna hade inte vaknat ännu”.

Enligt resultatet fungerade det mångprofessionella arbetet mycket bättre tidigare, t.ex. med hälsovårdarna. Då kunde hälsovårdaren ringa familjehandledaren och be hen delta i mötet på samma gång, nu har systemet blivit mera komplicerat. *"Det har blivit ett litet steg till att ta kontakten. Vi hoppas att vi ska vara tillgängliga"*. Tillgängligheten är väldigt viktig för att man skall våga ta steget till att ta kontakt. Informanterna berättade att det tog nästan tio år för familjecentret att bli riktigt etablerat. Då visste familjerna att det inte fanns någon fara i att kontakta familjecentret.

7.2.2 Utmaningar och utvecklingsbehov i handledningens som erbjuds

Till en familjehandledares uppgifter hör t.ex. att man handleder olika familjer i att stärka resurser som redan finns. Informanterna hade flera förslag på utvecklingsbehov i handledningen som ges till brukarna. De önskade bl.a. *"mera skolningar, arbetsredskapsskolningar att man har flera olika metoder att använda"*. Metoderna diskuterades och informanterna kom fram till att de gått hur många skolningar som helst. Men eftersom samhället ständigt förändras måste man utveckla sin kunskap. Enligt resultatet har även arbetsuppgifterna förändrats så handledningen ser annorlunda ut nu än tidigare. *"(...) det har varit mycket avlastning jobb hittills. Nu har vi fått en närvårdare till som gör den biten så själva den handledningen, sker ibland lite på sidan om."*

Det kom fram idéer om att göra ett utvärderingsformulär till brukarna, för att kunna få en möjlighet att förbättra handledningen; *"Feedback formulär skulle var en fiffig grej. Det kunde vara en mycket enkel fundering. Det som folk inte kan säga direkt framför näsan kunde de skriva rakt på papper och få chansen att vara anonym"*.

Det diskuterades kring ifall man kan erbjuda familjerna tillräckligt med tid. Två informanter upplevde att man inte alltid kan ge lika mycket tid åt familjerna som man hade önskat att man kunde. Åsikterna angående ifall tiden räcker till eller inte skilde sig dock åt mellan informanterna. Enligt en informant räckte tiden till;

"För tillfället känner jag att det finns tillräckligt med tid, för dem som vi haft i rullorna under den sista tiden. Mina egna behöver inte mera än vad de fått. Någon enstaka kanske inte har fått det den vill ha, men vi kan inte heller vara "barnvakter" om man kan säga så. Det ska finnas oro, du kan inte sitta som barnvakt

då de går till tandläkaren på det viset kan de inte ha fått vad de vill ha. De som är inne i våra rullor är ofta glada, då man fast säger att vi kan komma 2-3 h i veckan”.

Enligt de två andra informanterna har tiden inte räckt till;

”Jag har inte kunnat ge, fast man skulle ha velat ge 2h per vecka måste man säga 3h varannan vecka.

Det går inte annars ihop. Vi har haft hela tiden för lite personal, en del jobbar deltid mm. Från och med hösten har vi tillräckligt med personal.”

Det olika åsikterna om tiden räckt till har troligen flera olika åsikter. En av dem kan vara personalbristen, den har haft en påverkan på om tiden har räckt till helt enkelt.

”Vintern har gått så att vi varit för lite. Vi hoppas att när hösten kommer att på riktigt kunna erbjuda tillräckligt med tid.”

7.2.3 Hur man kan uppnå positiva förändringar hos familjerna

Informanterna diskuterade om att ifall man vill nå lyckade resultat i familjearbete behövs både familjehandledarens och föräldrarnas initiativ och insats. En positiv förändring kunde t.ex. vara; *” att de får ändrat på vissa system och/ eller så att det löper bättre hemma så att problemen inte blir större”*. Det kunde t.ex. handla om man fått knep om hur babyn skulle sova bättre och via detta förebyggt andra problem. De diskuterades även om att en positiv förändring kan vara då familjehandledaren inte behövs mera, att familjen klarar sig själv. Om familjen får någon ny tjänst under socialvårdslagen, t.ex. en psykologkontakt, kan det också anses vara en positiv förändring. Informanterna diskuterade även om att *”(...) man jobbar med sig själv som arbetsverktyg. Lyssnar på föräldern och bemöter dem.”* Familjehandledaren är alltså ett arbetsverktyg för att kunna nå positiva förändringar.

Enligt resultatet kan en liten förändring i vardagen ha en stor betydelse t.ex. på familjens välmående. Det kan handla om att mamma har orkat tvätta håret, byta kläder, diska och städa hemma, små saker helt enkelt. Föräldrarnas inställning till barnen kan också bli bättre och ibland kan det vara barnet som börjar må bättre. *”Ett leende då dörren öppnas istället för att ha tidigare sätt ut så hängande. Då ser man att nu har det gått åt rätt håll.”* Det diskuterades även om att hur viktigt samarbetet med familjen är ifall man vill uppnå goda resultat.

”Man kommer fram tillsammans med familjen i diskussionen att va kunde man göra här, vad skulle vara alternativ. Man kommer inte fram till ett alternativ, utan till många och så får man se hur det funkar i vår familj (...)”

Ifall det är föräldrarna själv som kontaktar familjecentret brukar resultaten och motivationen hos familjen vara bättre än då det är t.ex. barnskyddet som säger att familjen skall kontakta familjecentret.

”(...)om det är klienten själv som kontaktar eller om de kommer från någon annan som säger att man borde ta kontakt (då kommer man mera med taggarna ute, det har stor skillnad). Förälderns initiativ och ställning från första början har betydelse för hur resultatet blir.”

7.2.4 Det omätbara familjearbetet – resultat på lång sikt

Enligt resultatet upplevdes det som en stor utmaning att förändringar man åstadkommer inte genast märks på ett konkret sätt, man kan t.ex. inte veta hur något man gjort med en baby hjälper hen som vuxen. Det är så omätbart att då kanske inte t.ex. kommunen sätter in alla resurser som skulle behövas;

”Inom andra områden är det mera mätbart hur mycket kommunen sparar att ha vissa tjänster. T.ex. inom sysselsättningstjänsterna kan man riktigt räkna ut hur mycket det sparar att man sysselsätter människor i någon verksamhet. Vi kan inte på något vis visa att vad de kan spara.”

Det som också önskades var att man skulle ha mera samarbete med kommunens andra enheter, samt att de andra enheterna skulle vara mer informerade om hur familjecentrets system fungerar. *”Socialvårdslagen säger ju att vi ska kordinera, att vi alla tillsammans på fältet fixar det, skolkurator, hälsovårdare, dagispersonal. Vi skall jobba tillsammans.”*

En annan utmaning som diskuterades var att familjecentret ligger under förebyggande hälsovård, men måste ge ut serviceformer enligt socialvårdslagen, men förändringar är på gång och det skall bli bättre. Informanterna berättade även om att de haft personalbrist och det har varit en utmaning. Det har varit en tuff vinter samt vår men nu är det personalbyten på gång. Informanterna diskuterade kring erfarenheterna de hade angående ifall brukarna får den hjälp de behöver i tid. Det nämndes att den ”finska mentaliteten” är en

faktor som gör att man inte ber om hjälp innan det är total panik. Då brukarna väl tagit kontakt tar det oftast inte länge förrän de får den hjälp som de behöver.

7.3 Sammanfattning av resultatredovisningen

Syftet med vår studie var att ta reda på både brukarnas och familjehandledarnas erfarenheter om familjearbetet i Raseborg och även hur familjearbete har påverkat familjens situation. Före familjearbetet inleddes hade brukarna känt trötthet, depression, stress, haft problem hemma eller i parförhållandet, problem med ekonomin eller med att barnen sovit dåligt eller lidit av andra problem. Det var alltid flera problem tillsammans som krävde den professionella hjälpen. Resultatet visar att vardagen efter familjearbetet är bättre; alla brukare är piggare, positivare och mår bättre än tidigare. En brukare har inte sett någon förändring situationsmässigt, två stycken har mera ork nu än tidigare, och en klarar bättre av att hantera barnen efter familjearbetet. Detta beskriver hur familjearbetet har påverkat på familjens situation. Lyckade resultat i familjearbetet kan vara förändringar i vissa system som gör att vardagen flyter på bättre och att problemen inte blir större, eller att det konstateras att familjehandledaren inte längre behövs i familjen, familjen klarar sig självständigt.

Enligt resultatet har brukarna varit nöjda med servicen som erbjudits, men att tre av fyra inte vetat något om servicen innan de fick kontakten via rådgivningen, psykopolikliniken eller polisen. Resultatet visar att när man väl tagit första kontakten är det en enkel process att påbörja familjearbetet. Familjehandledarna var också medveten om att tillgängligheten borde förbättras. Tröskeln till att ta kontakt med familjecentret har enligt resultatet stigit, och systemet är nu mer komplicerat än tidigare. Sociala normer ("den finska mentaliteten") kan också påverka på att familjerna inte tar kontakt i rätt tid, utan först när problemen vuxit sig stora. Resultatet visar att små förändringar i vardagen har en stor betydelse, både familjehandledarnas och brukarnas intervjuer stöder detta. Små vardagstips har varit till stor hjälp och en brukare kände trygghet i att ha möjligheten att ringa familjehandledaren vid behov. Avlastningen har också varit viktig. Det uppskattades att familjehandledaren kom med nya perspektiv, synsätt och kunnat se nya möjligheter för familjen, samt att man kunde diskutera känsliga ämnen. Enligt resultatet har brukarna känt att de fått vara med och påverka servicen i den mån det är möjligt.

Enligt resultatet bör servicen göras mer synlig. En brukare påpekade att servicen idag kan kännas tabubelagd, vilket kan göra att man har en negativ inställning gentemot familjearbetet. Familjehandledarna önskade mer skolningar inom området, eftersom samhället kräver ständig kunskapsutveckling. Mer samarbete med de andra enheterna i kommunerna önskades. Att familjearbetet ligger under förebyggande hälsovård men ger ut serviceformer enligt socialvårdslagen såg familjehandledarna som en utmaning, samt att de upplevt personalbrist i arbetet. Familjehandledarna hade olika åsikter kring ifall tiden för brukarna räckt till, men bland brukarna var det entydigt att det skulle ha önskat att få mera tid än två timmar i veckan. Enligt resultatet skulle flera av brukarna också behöva familjearbete under kvällstider och veckoslut. En stor utmaning enligt familjehandledarna var att familjearbetet är omätbart, man kan inte mäta vad arbetet ger för resultat på längre sikt eller vad som sparas in i pengar. Familjehandledarna kom upp med en idé om utvärderingsformulär för brukarna.

I figuren nedan har vi sammanfattat resultaten från både brukarnas och familjehandledarnas intervjuer, och lyft fram det mest centrala från resultatredovisningen. Eftersom det är en sammanfattning av alla intervjuer har vi inte skilt åt resultaten från brukarnas samt familjehandledarnas intervjuer, utan sammanställt dem i en gemensam figur.

Figur 5 Sammanfattning av resultatsredovisningen

8 ANALYS

I det här kapitlet har vi analyserat våra resultat från studien. Vi har använt vår tidigare forskning samt vår teoretiska referensram för att kunna jämföra våra resultat i förhållande till dem.

8.1 Analys av brukarnas intervjuer

Enligt resultatet hade tre av fyra brukare aldrig hört om familjearbetet som familjecentret erbjuder innan nuläget, men i deras fall upplevde de inga problem med att få kontakt med servicen, eftersom de fått veta om servicen samt fått hjälp med att ta kontakt med hjälp t.ex. rådgivningen. Då man tagit den första kontakten kände brukarna att processen enkelt kom igång. Detta stämmer överens med Kosunens (2016) forskning där familjerna också upplevde att det var lätt att få kontakt med det förebyggande familjearbetet, och de flesta hade kommit i kontakt med servicen via rådgivningen.

Enligt resultatet var orsaker till att familjearbetet börjat trötthet, problem hemma eller i parförhållandet, depression, problem med ekonomin, att barnet inte sover eller lider av andra problem. Också Myllärniemi (2007) räknar upp t.ex. graviditet, insjuknande, fost-ringsfrågor, vardagens svårigheter och situationsbundna kriser som sociala riskfaktorer som kan kräva stöd från professionella. Det var inte i något fall endast ett problem som var orsaken till att familjearbetet inleddes, utan det var flera orsaker tillsammans. I Karjalainens (2013) undersökning kom det fram att innan familjerna fått kontakt med det förebyggande familjearbetet var vardagen utmattande, väldigt tung och i vissa fall till och med skrämmande. Det fanns en konstant oro i föräldrarnas vardag. Även Azzi-Lessing (2010) poängterar hur viktigt det tidiga stödet är, och att man kan hindra att problemen blir större eller förebygga att problemen över huvud taget uppkommer hos familjen.

Informanterna uppskattade att de tack vare familjearbetet kunde få en andningspaus i vardagen. Familjehandledaren kunde t.ex. sköta barnen eller hushållssysslor, om brukarna önskade det. Tre av fyra informanter nämnde också hur mycket de uppskattade de olika vardagstipsen från handledaren, som kom hem till dem med nya perspektiv och synsätt. Det här kan jämföras med Rautios (2013) undersökning, där familjerna upplevde

att det var positivt att familjehandledaren var en utomstående person. Fördelen med att familjehandledaren kommer in som en utomstående person är att hen kan se familjens situation ur ett nytt perspektiv, och se nya möjligheter i familjens situation. Ifall familjehandledaren kan fokusera på familjens styrkor och förutsättningar, stärker man det aktiva aktörskapet och kan på så sätt åstadkomma empowerment hos familjen (Askheim & Starrin 2007 s.81-86). Enligt Rautio (2013) uppskattades också t.ex. familjehandledarnas kunskap om föräldraskap samt att de kunde lyssna och förstå brukarna. Ifall familjehandledaren har goda kunskaper kring föräldraskap, är det också lättare för dem att kunna ge råd och tips kring t.ex. skötsel av barn.

I och med de nya perspektiven och vardagstipsen informanterna ansåg att familjehandledaren bidrog med, kan man tänka sig att det är här socialpedagogiken kommer in i bilden. Enligt Madsen (2001 s.144) fungerar socialpedagogiken som ett verktyg för den professionella att använda i sitt arbete. Den professionella ska kunna sammanfatta de delaktigas perspektiv (i detta fall familjemedlemmarnas), för att kunna se nya möjligheter i brukarens situation (Madsen 2001 s.144). I tre av fyra fall upplevde informanterna att familjehandledaren såg nya möjligheter och lösningar på deras problem. Den fjärde informanten nämnde inget om just detta, utan nämnde istället att hen uppskattat avlastningen familjehandledaren erbjöd. I detta fall kunde man ju spekulera vidare i vad det här beror på, ifall det beror på informanten själv eller familjens skede i förändringsprocessen, eller på brukarens och familjehandledarens relation eller samarbete (eller något annat).

En informant tog upp att familjehandledaren hade hjälpt till att anmäla barnen till fritidssysslor, och en annan påpekade att hen kände en trygghet i att kunna ringa familjehandledaren vid behov för att t.ex. kunna rådfråga gällande någon specifik situation som dök upp. Enligt resultatet kände informanterna att deras behov blivit mötta, och detta bekräftas även av att de själva fått påverka på vilken typ av service de behöver. Detta överensstämmer med vad Askheim & Starrin (2007 s.12) skriver om empowerment, som lyfter fram synen om hur alla människor är aktiva aktörer och själva kan förstå var problemet i just deras situation ligger. Brukarna ska själva kunna påverka på vilken typ av service just deras familj behöver. Informanterna kände att familjearbetet skett på deras villkor som föräldrar och också på barnens villkor. Halme m.fl. (2014 s.100) skriver om att delaktighet innebär att varje individ har rätt till att bli hörd, får uttala sig om sina åsikter och delta

i olika beslut som görs angående en själv och samhället. I och med att informanterna i vår studie kände att de fått påverka servicen och kunnat diskutera deras specifika behov med familjehandledaren, har familjehandledarna gett brukarna en chans till att uppleva delaktighet i familjearbetet.

Å andra sidan sätter familjehandledarna ändå ramarna för familjearbetet, de erbjuder en viss typ av service och brukarna är medvetna om att de endast inom de här ramarna kan påverka servicen de själva får. Informanterna nämnde att de fått vara med och påverka *i den mån det går*. Då man möjliggör det för brukarna att själva kunna vara med som aktiva aktörer och påverka den egna situationen, ger man dem samtidigt makt och möjliggör delaktighet (Johansson & Bäck-Wiklund 2012 s.80). Dessutom stöder också Socialvårdslagen (1301/2014)§4 brukarens delaktighet och möjlighet till att kunna påverka ärenden som rör hen själv. Därför är det väldigt viktigt att fortsätta sträva efter att göra brukaren, om möjligt, ännu mer delaktig och aktiv i arbetsprocessen samt i viktiga beslut som görs i brukarens fall.

Efter servicen känner informanterna att de bättre klarar av vardagen, eftersom de mår bättre, och är piggare och positivare nu. Två informanter har mera ork i vardagen, och en har kommit ur sin förlossningsdepression. En informant klarar nu bättre av att sätta gränser för barnen och hålla fast i dem. En informant upplever att barnen är lättare att hantera nu än tidigare. Detta överensstämmer med Adams (2008 s.17) och Moulas (2009 s.19) definition på empowerment, som handlar om individers/familjers utveckling av resurser som ger dem förmågan att ta kontroll över den egna situationen eller förhållanden runtomkring, så att de kan utöva makt och uppnå egna mål, samt själva processen som hjälper den att maximera livskvaliteten. Myllärniemi (2007) poängterar att man med stöd i ett tidigt skede kan förebygga att problemen vidareutvecklas, så att barnskyddet inte behöver gripa in. Enligt Karjalainens (2013) undersökning var det de små förändringarna i vardagen som gav familjen en mer balanserad vardag. Detta överensstämmer med våra informanter som upplevde små men viktiga förändringar som bidrog till att de nu bättre klarar av att hantera sin vardag. Eftersom alla informanter poängterat att de mår bättre, samt är piggare och positivare nu jämfört med före familjearbetet inleddes, kan vi konstatera att det har skett en positiv förändring hos brukarna. Hur omfattande och vad förändringen

innebär i de individuella fallen varierar. Familjernas livssituationer och stödbehov är individuella, och dessutom befinner sig troligen informanterna i olika skeden i förändringsprocessen de går igenom, så därför kan också förändringen se olika ut i de olika familjerna.

I Rautios (2013) forskning uppskattade familjerna familjehandledarens förmåga att kunna erbjuda tillräckligt med tid för familjen, men detta hade informanterna inte kunnat känna av i vår undersökning, tvärtom. Alla informanter önskade mera tid än endast två timmar per vecka. Dessutom visar resultaten att brukarna önskar hembesök också under kvällstid och veckoslut. Med tanke på att det handlar om en förebyggande service så kanske inte två timmar i veckan räcker till för alla, för att familjen ska kunna uppnå målen de ställer upp.

En informant påpekade att hen hade haft en negativ inställning gentemot familjearbetet före det inleddes, hen ville inte att någon skulle blanda sig i familjens situation. Detta konstaterades också i Rautios (2013) undersökning, där tanken på att en främmande människa skulle komma till familjens hem kunde väcka negativa tankar hos föräldrarna. Detta kan i sin tur påverka bemötandet, och enligt Blennberger (2013 s.31-36) är det bra att ta upp och klargöra de olika känslorna som uppkommer, eftersom det är viktigt att kunna tala om saker som känns svåra. Fastän informanten i början haft en så pass negativ inställning, förstod hen senare att det var just den här hjälpen familjen behövde.

Enligt resultaten ansåg en informant att familjearbetet borde göras mera synligt, och att man samtidigt borde göra det tydligt så att alla förstår att det förebyggande familjearbetet i sig inte innebär att en barnskyddsanmälan görs. Hen menar att många småbarnsföräldrar är trötta och skulle behöva stödet familjecentret kan erbjuda. I Kosunens (2016) forskning kände också familjerna att man bör sprida mer information om det förebyggande familjearbetet till andra familjer i kommunen.

8.2 Analys av personalens intervju

Enligt resultaten ansåg informanterna att det tidiga förebyggande familjearbetet är av stor betydelse. Myllärniemi (2007) beskriver att stöd i ett tidigt skede förebygger att familjens problem inte utvecklas. Informanterna ansåg att med det förebyggande familjearbetet kan man undvika att problemen hos familjerna uppkommer eller i alla fall minska på deras omfattning, vilket bl.a. Azzi-Lessings (2010) forskning understöder.

Familjearbetets tillgänglighet i Raseborg ansågs ha varit bättre tidigare. Informanterna tyckte att brukarna inte lika lätt tar kontakt med familjecentret som de tidigare gjort. Detta tror informanterna kan bero på att systemet är så pass nytt, att alla familjer inte förstår hur det fungerar. Den finska mentaliteten som styr våra sociala normer påverkar också att tröskeln till att ta kontakt är hög. Madsen (2006 s.7-12) förklarar att genom att arbeta socialpedagogiskt strävar man efter att bryta ner normer och istället fokusera på människors likavärde. Madsen (2001 s.144) menar också att socialpedagogiken fungerar som ett verktyg för de professionella, för att kunna upptäcka brukarnas behov och hurdana villkor detta kräver, vilket familjehandledarna i detta fall var inne på. Det togs också upp i intervjun att det mångprofessionella samarbetet inte fungerar optimalt, utan har blivit sämre. Informanterna tror detta beror på att systemet blivit mer komplicerat.

Enligt resultatet önskade informanterna möjligheter till fler skolningar, för att de skulle kunna använda sig av flera olika metoder i sitt arbete och även för att samhället förändras hela tiden. Madsen (2006 s.7-12) bekräftar även att samhället ständigt förändras och genom att arbeta socialpedagogiskt strävar man efter att få alla människor inkluderade. Det är viktigt att den professionella har möjligheter att utveckla sina färdigheter när det handlar om att förändra individers levnadsvillkor till det bättre (Madsen 2011 s.288). Informanterna diskuterade om att det skulle vara bra att ha ett utvärderingsformulär, så att brukarna skulle kunna utvärdera verksamheten. Ifall de fick vara anonyma i sin utvärdering ansåg en informant att de kanske skulle våga säga sådant de annars inte vågar berätta för familjehandledarna. Detta kan jämföras med Halmes m.fl. (2014 s.100) definition på delaktighet, som bl.a. innebär rättigheten att få uttrycka sina åsikter.

Resultatet visar att informanterna kände att det krävs initiativ och insats från både familjehandledaren och föräldrarna för att nå lyckade resultat. Detta kan jämföras med Gohs (2015) undersökning, där det betonas att familjen skall fungera som en aktiv del i arbetsprocessen och familjearbetarna skall hjälpa och stöda familjen. Payne (2014 s.296) skriver att genom använda ett empowermentorienterat arbetssätt i familjearbetet, uppmuntras brukarna till att vara delaktiga och kunna påverka arbetet. Informanterna tyckte att en liten förändring i familjens vardag kan ha en stor betydelse för t.ex. välmående. Detta stöder Karjalainens (2013) forskning, där det kommer fram att det viktiga är de små förändringarna i vardagen, vilket föräldrar som använt sig av förebyggande familjearbete ansåg eftersom det ledde till en mer balanserad vardag.

Vidare diskuterade man vad ett lyckat resultat innebär. Ett förslag var att då familjen klarar sig själv och ingen familjehandledare längre behövs, så har man uppnått ett lyckat resultat. Ett annat förslag på ett lyckat resultat var att då det skett en ändring i familjen så att vardagen rullar smidigare, så problemen inte blir större. Enligt Adams (2008 s.17) kan empowerment innebära t.ex. individers förmåga att ta kontroll över den egna situationen och de egna förhållanden, utöva makt och uppnå egna mål samt processen med vilken de kan hjälpa sig själva att förbättra livskvaliteten. Ifall man tar Adams (2008 s.17) definition av empowerment i beaktande, kan man fokusera på när brukaren/familjen själv upplever att de egna målen är uppnådda, att man har tagit kontroll över den egna situationen samt hjälpt sig själv att förbättra den egna livskvaliteten. Informanterna påpekade att ifall man vill uppnå goda resultat, har samarbetet med familjen en stor betydelse. Blennberger (2013 s.14-17) understryker att målet med ett gott bemötande kan vara att båda parterna hittar en gemensam förståelse så att de kan samarbeta vidare med varandra. Ett gott bemötande krävs alltså för att samarbetet ska fungera.

Enligt resultatet såg informanterna flera utmaningar i familjearbetet. En av de största utmaningarna var att förändringen som sker i familjen inte genast är synligt, ibland ser man vilken påverkan en förändring haft på ett barn, först då barnet är i vuxen ålder. Å andra sidan kan det också vara svårt att bedöma den specifika förändringens påverkan på barnet som vuxit upp. I familjearbetet är det ändå aktuellt att ha framtiden i fokus, då man jobbar med familjen. Enligt Kauffman (2007) är det viktigt att bilda en framtidsvision då man jobbar med familjer, för att familjen ska kunna föreställa sig framtiden i en positiv

syn. En annan utmaning som informanterna nämnde var att familjearbetet inte är mätbart i pengar, med tanke på att kommunen vill veta hur mycket pengar man sparar. Detta överensstämmer med vad Johanson & Skoog (2007 s.36) skriver om att familjearbetet och handledarna istället betraktas som immateriella resurser och är där med omätbart i siffror. Baron (2011 s.30) menar att arbetet räknas som intellektuellt kapital, vilket sammanfattar humana och sociala resurser. Johanson & Skoog (2007 s.36) definierar humana resurser som individernas kompetenser, kunskaper och erfarenheter.

Två av informanterna tyckte att de inte kunnat erbjuda brukarna tillräckligt med tid. Ena av informanterna höll inte med om detta, hen ansåg att hen kunnat erbjuda tillräckligt med tid åt brukarna. Enligt Rautio (2013) är förmågan att erbjuda tillräckligt med tid för familjerna något som föräldrarna uppskattar hos den professionella, det skulle alltså vara väldigt viktigt att kunna känna att man kan erbjuda brukarna tillräckligt med tid. Informanterna diskuterade även om att personalbristen varit en orsak till varför tiden inte räckte till. Kosunen (2016) konstaterade i sin forskning att vissa familjer anser att familjearbetet i deras fall avslutats för tidigt, detta p.g.a. bekostnadssvårigheter eller brist på resurser.

I resultatet kom det också fram att det kan kännas svårt för brukare att ta den första kontakten till familjecentret, p.g.a. av ”den finska mentaliteten”. Familjerna vill klara sig själva, och ber om hjälp först då situationen eskalerat och problemen blivit större. Enligt Barros-Bailes (2015) forskning måste familjen själv ta en aktiv roll i den egna förändringsprocessen, och då skulle ju det optimala vara att initiativet till att söka hjälp kommer från familjen själv. Kosunen (2016) har i sin forskning kommit fram till att det är viktigt att sprida mer information om det förebyggande familjearbetet i kommuner. Informanterna ville förbättra samarbetet med kommunens andra enheter, och önskade samtidigt att andra enheter skulle ha mera information om familjecentret. Det kan i det här fallet vara aktuellt att sprida information om familjecentret både till barnfamiljer samt andra enheter i kommunen.

Personalbrist och att familjecentret står under förebyggande hälsovård men samtidigt måste erbjuda service enligt socialvårdslagen kändes också utmanande för informanterna. Men gällande detta kommer förändringar att ske, påpekade de. Payne (2014 s.296) skriver om hur man med hjälp av att tillämpa empowerment i sitt arbete kan fundera över de

sociala hindren som står i vägen för brukarnas mål, och de professionella blir uppmunttrade till att ta itu med orättvisor som påverkar deras klienter. Det är oerhört viktigt att de professionella tar sig tid att fundera över sociala hinder som gör det svårare för brukarna, t.ex. ”den finska mentaliteten” och brist på samarbete mellan olika enheter.

8.3 Sammanfattning av analysen

Resultaten visar att tre av fyra brukare inte tidigare hört om familjecentrets verksamhet, men eftersom de fick kontakten via någon annan service som t.ex. rådgivningen upplevde de att processen enkelt kom igång. Detta överensstämmer med Kosunens (2016) forskning, där familjerna kom i kontakt med servicen via t.ex. rådgivningen och upplevde att det var lätt att få kontakt med det förebyggande familjearbetet. En brukare ansåg att familjearbetet kändes tabu belagt. Familjehandledarna ansåg att familjearbetets tillgänglighet varit bättre tidigare, brukarna tar nu inte lika lätt kontakt som de gjorde tidigare. Detta kan bero på att systemet är så pass nytt, men också sociala normer som ”den finska mentaliteten” kan öka tröskeln till att ta kontakt. Resultatet visar också att samarbetet mellan olika institutioner har försämrats, mer information om familjecentret och dess system bör spridas både till både familjer och till andra institutioner.

Enligt resultaten var det flera orsaker tillsammans som bidrog till att man det förebyggande familjearbetet inleddes, t.ex. trötthet, problem hemma eller med ekonomin eller att barnen sover dåligt eller har andra problem. Resultaten visar också att det som uppskattades i familjearbetet var avlastningen (som gav en chans till andningspaus) och vardagstipsen från familjehandledaren, som kom med nya perspektiv och synsätt. Detta överensstämmer med Madsens (2011 s.144) syn på socialpedagogiken, som menar att den professionella ska kunna sammanfatta familjemedlemmarnas perspektiv för att kunna se nya möjligheter i deras situation. En brukare upplevde trygghet i kontakten till familjehandledaren, och alla fyra kände att deras behov blivit bemötta och att de fått påverka på vilken typ av service de behöver (dock inom familjecentrets ramar). Det här stöder också Askheim & Starrins (2007 s.12) definition på empowerment, samt Halmes m.fl. (2014 s.100) funderingar kring delaktighet. Det är ändå viktigt att fortsätta sträva efter att göra brukaren så pass delaktig i arbetsprocessen som möjligt.

Resultaten visar att en förändring skett i alla brukares mående, och tre av fyra brukare upplever att förändringar också skett i det vardagliga livet. Hurudana förändringar som uppnåtts varierar beroende på brukarnas olika situationer. Både brukare och familjehandledare upplevde att det var de små förändringarna i vardagen som var betydelsefulla, vilket också Karjalainen (2013) konstaterade i sin undersökning. För att nå lyckade resultat krävs initiativ och insats både från familjehandledaren samt brukarna. Ett lyckat resultat hos en familj kan t.ex. innebära att familjehandledaren inte längre behövs. Ett gott samarbete påverkar resultatet, och enligt Blennberger (2013 s.14-17) påverkar i sin tur ett gott bemötande på själva samarbetet.

Enligt resultaten skulle alla brukare samt två av tre familjehandledare önska mer tid i själva familjearbetet. I en av familjehandledarnas fall hade hen kunnat erbjuda brukarna tillräckligt med tid. Hembesök under kvällstid och veckoslut önskades av brukarna. Rautios (2013) forskning understryker att föräldrar uppskattar familjehandledarens förmåga att erbjuda tillräckligt med tid. Personalbrist har upplevts vara en utmaning och kan vara en orsak till tidsbristen. Resultaten visar också att familjehandledarna önskar mer möjligheter till skolningar eftersom samhället befinner sig i ständig förändring, och detta bekräftar även Madsen (2006 s.7-12). Ett förslag på utvärderingsformulär till brukarna uppkom också.

Det framkom också av resultaten att förändringarna som sker inom familjerna inte genast är synliga, samt att familjearbetets resultat inte är mätbara, med tanke på att kommunen vill veta hur mycket pengar man sparar. Detta betyder att familjearbetet faller inom den kategori som man kallar för intellektuellkapital som man delar in i erfarenheter och kompetenser. Att familjecentret står under förebyggande hälsovård men samtidigt måste erbjuda service enligt socialvårdslagen upplevdes också vara en utmaning.

Både positiva upplevelser samt utmaningar framkom alltså av resultaten, från både personalens samt brukarnas perspektiv. Vi kan konstatera att en positiv förändring skett i alla brukares situation, som påverkat på deras mående. I tre av fyra fall upplevde brukarna att positiva förändringar skett också i vardagen.

9 DISKUSSION

I detta kapitel diskuteras resultaten vi fick av vår studie, i förhållande till vårt syfte med arbetet. Sedan har vi kritiskt diskuterat kring våra datainsamlingsmetoder och undersökningens trovärdighet.

9.1 Resultatdiskussion

Målet med vår studie var delvis att utreda ifall det förebyggande familjearbetet lett till en förändring, och hur det påverkat familjernas situation. Våra resultat visade att det skett en förändring i de fyra brukarnas mående, eftersom de ansåg sig vara piggare och positivare efter att familjearbetet inletts, speciellt de dagar då familjehandledaren kommer på besök. En brukare ansåg sig inte se att någon förändring skett situationsmässigt. De tre andra upplevde att förändringar i vardagen hade skett under familjearbetets gång. Förändringarna rörde sig främst om att lättare kunna hantera barnen och kunna sätta gränser samt hålla fast i dem. Två brukare upplevde sig ha mera ork i vardagen nu. En brukare kom under familjearbetets process ur sin förlossningsdepression.

Ifall man vill ifrågasätta familjearbetets del i förändringarna som skett, kunde man fundera kring vilka förändringar som skulle ha skett också utan familjearbetets insats. Ifall man t.ex. kommer ur en förlossningsdepression eller upplever mera ork på grund av att barnen börjar sova ordentligt, finns det en möjlighet att detta skulle ha kunnat ske utan familjearbetets hjälp? Däremot kan man inte förneka att brukare som befinner sig i en förlossningsdepression eller har barn som inte sover om nätterna absolut kan ha ett stort behov av det förebyggande familjearbetets insatser, för att undvika att fler problem uppstår eller att problemen eskalerar. Vi vill också påpeka att brukarna befann sig i olika skeden i familjearbetsprocessen, vilket kan påverka hur långt de kommit i sin egen förändringsprocess samt hur mycket familjearbetets insatser hunnit hjälpa dem.

Vi ville också i vår studie lyfta fram både positiva och negativa erfarenheter av familjearbetet bland brukarna och familjehandledarna. Här anser vi att vi lyckades med att lyfta fram många fina tankar kring vad som fungerat bra, vad som är viktigt och dessutom

kring vilka utmaningar som finns inom det förebyggande familjearbetet. Angående servicens tillgänglighet bör förbättringar ske. För de fyra brukarna har det varit en enkel process att påbörja familjearbetet, eftersom kontakten tagits via någon annan service som t.ex. rådgivningen. Brukarna påpekade att efter att kontakten till familjecentret skapats, hade familjearbetsprocessen fungerat enkelt och smidigt. Men endast en av fyra brukare hade hört om servicen tidigare, och en brukare påpekade att det finns risk för att servicen upplevs som tabubelagd. Här kan man fundera kring tillgängligheten för familjer som inte får kontakten via andra servicesystem.

Familjehandledarna ansåg att servicens tillgänglighet försämrats. Detta kan bero på att systemet ännu är såpass nytt och ännu under utveckling. Vi tycker att det var intressant att familjehandledarna tog upp den finska mentaliteten som ett hinder för att ta kontakt. Hur kan man jobba vidare för att verkligen få servicen att fungera som en lågtröskelverksamhet? Samarbetet mellan andra institutioner bör enligt resultaten förbättras, och mera information om servicen bör spridas till både familjer och till andra institutioner.

Det som uppskattades i familjearbetets service var avlastningen och de olika vardagstippen (som erbjöds i handledningen). Avlastningen gav chans till en ”andningspaus”, vilket kan upplevas som ett stort behov i många småbarnsfamiljer. Efter att man fått denna andningspaus kan det också kännas lättare att ta emot olika råd och tips i t.ex. uppfostringsmetoderna eller gällande skötsel av barn. Eftersom familjehandledarna ser på familjens vardag med ”nya ögon”, kan de bidra med enkla tips och råd som familjen själv kanske inte tänkt på tidigare. Resultaten visar att det är de små förändringarna i vardagen som är betydelsefulla och inverkar på familjens mående. För att uppnå förändringar krävs ett gott samarbete mellan familjehandledarna och brukarna.

Det som behöver förbättras i familjearbetet är möjligheten att erbjuda brukarna mera tid (också under kvälls- och veckoslut önskade brukarna). Det här är ju också en fråga om resurser, har familjecentret resurser till att erbjuda mer tid? Familjerna var ändå tack samma för den lilla tiden de fick, fastän hembesök två timmar i veckan säkert kan kännas som ganska lite för en småbarnsfamilj med hektisk vardag. Familjehandledarna påpekade hur viktigt det är med ständig skolning inom området, vilket kanske också är en fråga om

familjearbetets resurser. En intressant utmaning som kom fram var familjearbetets omätbarhet. Hur kan man mäta familjearbetet i pengar, för att kunna visa kommunen vilka pengar man sparar in med hjälp av familjearbetet? Detta är aktuellt idag med tanke på samhällets sparåtgärder och projekt som t.ex. LAPE-reformen där man strävar efter att satsa på den förebyggande delen av familjearbetet i ett försök att tackla utmaningarna gällande de offentliga finanserna i vårt land.

Vi anser att vi fått svar på våra forskningsfrågor i studien. Vi hoppas att våra resultat kan komma till användning med tanke på fortsatt utveckling av familjearbetets tjänster i Rasborg, och varför inte i andra kommuner?

9.2 Kritisk metoddiskussion

I det här kapitlet har vi kritiskt diskuterat kring vår teoretiska faktagrund, våra val av datainsamlingsmetoder, intervjumiljöerna samt innehållsanalys som analysmetod.

I bakgrunden har vi inlett med att skriva om familjen i det finländska samhället, berättat om familjecentrets verksamhet, gått in på det förebyggande familjearbetets verksamhetsfält och dessutom förklarat vad vi menar med vårt brukar- och personalperspektiv i arbetet. Vi skulle ha kunnat gå djupare in på t.ex. familjernas utmaningar de möter i det finländska samhället, för att göra bakgrunden mer omfattande. Vi hittade många forskningar som rörde familjearbete, men det var ändå en utmaning att hitta forskning som var relevant med tanke på just vår studie. Vi anser ändå att vi lyckats rama in det centrala i familjearbetets tidiga stöd, tidigare erfarenheter av familjearbetet samt interaktionen mellan brukare och professionella. Vår teoretiska referensram kompletterar enligt oss den tidigare forskningen kring familjearbete, där vi tagit upp socialpedagogiken samt sett familjearbetet från ett bemötande-, delaktighets- och empowermentperspektiv.

Kvalitativa undersökningars tillförlitlighet kan diskuteras. I jämförelse med kvantitativa studier kan kvalitativa studier ses som mer subjektiva, eftersom det är den som utför undersökningen som också utför analysen av materialet. Bryman (2001 s.269-270) menar

att kvalitativ forskning ofta får kritik för att den bygger sig för långt på forskarens osystematiska uppfattningar om vad som är och inte är relevant. Den kvalitativa forskningsmetoden lämpade sig ändå bäst för vår studie, eftersom vi var ute efter brukarnas och personalens *erfarenheter* och ville dessutom svara på frågan *hur* familjearbetet har påverkat familjens situation. Hirsijärvi m.fl.(2009 s.161) förklarar att man med kvalitativa forskningar vill *beskriva det verkliga livet*, och beskrivande information var i vårt fall precis det vi var ute efter.

För att få svar på våra forskningsfrågor använde vi oss av två olika datainsamlingsmetoder, tema- och fokusgruppintervju. Det finns både för- och nackdelar med att utföra intervjuer. Enligt Hirsijärvi m.fl. (2009 s.205) kan intervjun som metod väljas för att man t.ex. vill lyfta fram informantens subjektiva roll; hen kan fritt lyfta fram olika saker och fungerar som en aktiv del av studien, eller för att man redan i förväg är medveten om att ämnet kommer uppbringa mångsidiga svar. Detta överensstämmer med våra tankar kring valet av intervju som metod. Vi ville att informanterna själva skulle lyfta fram just deras erfarenheter, och vi var beredda på att erfarenheterna som informanterna skulle lyfta upp kunde skilja sig från varandra. Nackdelar med att använda sig av intervjuer är att intervjun kan uppringa felaktiga svar som kan orsakas av intervjuaren, informanten eller av själva situationen som helhet, eller att informanten endast ger svar som hen tycker är socialt lämpliga (Hirsijärvi m.fl. 2009 s.206). Detta kan naturligtvis påverka studiens tillförlitlighet. Att vi gick igenom studiens syfte med informanten, samt att vi försäkrade dem anonymitet, hoppas vi att har bidragit till att de kunnat känna att de kan svara så pass ärligt som möjligt på våra frågor. De kunde också välja vad de lyfte fram och ifall de inte ville svara på någon viss fråga (ingen valde dock att inte svara på någon fråga).

Med brukarna valde vi att utföra halvstrukturerade temaintervjuer. För att erbjuda brukarna total anonymitet valde vi att utföra enskilda intervjuer med dem. Vi tänkte att detta val också ökar chanserna till att få brukarna att ställa upp på intervju, eftersom intervju-tillfällena nu skedde helt på deras villkor (deras val av intervjuplats samt tider). I och för sig hade det kanske för vissa brukare känts lättare att bli intervjuade i en gruppintervju, detta kan vi inte veta. Det var behändigt att använda sig av temaintervjun som är halvstrukturerad, eftersom man kunde ställa följdfrågor eller omformulera sig ifall informanten inte förstod frågan.

Med familjehandledarna valde vi däremot att utföra en fokusgruppintervju. Denna intervju var också halvstrukturerad, och samma fördelar upplevde vi också här med den halvstrukturerade intervjun; man kunde omformulera sig samt ställa följdfrågor. Vi ville här ge familjehandledarna en chans att sitta ner och tillsammans dela sina erfarenheter av familjearbetet. Dahlin-Ivanoff & Holmgren (2017 s.30) anser att fokusgrupper ger deltagarna chansen att tydliggöra och fördjupa sina perspektiv på ett sätt som andra metoder inte ger möjlighet till. De kan ifrågasätta vad de andra säger, lyfta upp nya perspektiv samt locka fram många olika idéer och synpunkter (Dahlin-Ivanoff & Holmgren 2017 s.30). På det här sättet fick vi t.ex. fram flera idéer på utvecklingsmöjligheter än vad vi antar att vi skulle ha fått med individuella intervjuer. Vi upplevde också att informanterna uppmuntrade och ”lockade ur” varandra nya idéer och tankar. En nackdel med gruppintervju kan vara att man inte vågar uttrycka sin åsikt i gruppen, men i detta fall upplevde vi att familjehandledarna vågade uttrycka just sina tankar och erfarenheter oberoende av ifall de skiljde sig ifrån de andras åsikter. Eftersom vi genom att använda oss av dessa två typer av intervjumetoder fick tillräckligt med information samt svar på våra forskningsfrågor, anser vi inte att vi borde ha valt någon annan metod.

Då vi tog den första kontakten med informanterna förklarade vi genast vad vi med vår studie var ute efter, samt att informanterna själva har möjlighet att välja var de vill att intervjun utförs. Vi gav brukarna förslagen att utföra den på en allmän plats, t.ex. på ett café eller i en park, hemma hos dem eller i familjecentrets utrymmen som vi skulle ha fått låna. Alla brukare föredrog att hålla intervjuerna i deras eget hem. Detta kan ha bidragit till att miljön kändes trygg och avslappnad. Brukarna hade barnen hemma under intervjuerna, vilket kan ha påverkat att de ibland tappade fokus under intervjun eller att de inte kunde erbjuda all sin uppmärksamhet, vilket i sin tur kan ha påverkat på intervjuernas innehåll. Familjehandledarna föreslog att vi utför personalintervjun i deras utrymmen. Vi upplevde att atmosfären under alla intervjuer var avslappnad och uppmuntrande. Vi anser att det var bra att endast två av oss deltog i intervjuerna, eftersom det inte krävdes flera och för att speciellt under de enskilda intervjuerna skulle det ha kunnat få informanterna att känna sig lite utsatta ifall det varit tre stycken som intervjuar. Samarbetet fungerade bra under intervjuerna, och vi upplevde att med två intervjuare har man chansen till att

både hinna anteckna och reflektera kring miljön samt kunna vara närvarande och fokusera på intervjufrågorna.

Vi utförde en innehållsanalys på vårt insamlade material. Som analysmetod är den ganska flexibel, här finns flera olika möjligheter i utförandet av analysen. Weber ser det här som en utmaning, eftersom det är upp till forskarna själva att med hjälp av sitt eget omdöme få fram just den analysvarianten som är lämpligast i den egna undersökningen (se Elo & Kyngäs 2008 s.113). Vi har i vår resultat- och analysdel strävat efter öppenhet och försökt göra resultaten ännu tydligare med hjälp av figurer. Dessutom har vi i både resultat- och analysdelen sammanfattat brukarnas och familjehandledarnas intervjudelar, för att erbjuda läsarna en slags helhetsbild av resultaten. Att vi varit tre stycken som jobbat med analysen anser vi att kan ha bidragit till en mer kritisk analys, vilket kan öka på studiens trovärdighet.

KÄLLOR

Adams, Robert. 2008, *Empowerment, participation and social work*. 4 uppl., New York: Palgrave Macmillan, 230 s.

Anvisning för förebyggande familjearbete hos barnfamiljer fr.o.m. 1.10.2016. Tillgänglig: [file:///C:/Users/TEMP/Downloads/Anvisning%20f%C3%B6r%20f%C3%B6rebyggande%20familjearbete%20enl%20SVL%20fr.%201.10.2016%20\(www\).pdf](file:///C:/Users/TEMP/Downloads/Anvisning%20f%C3%B6r%20f%C3%B6rebyggande%20familjearbete%20enl%20SVL%20fr.%201.10.2016%20(www).pdf) Hämtad: 1.3.2017.

Arnkil, Tom & Seikkula, Jaakko. 2015, Developing Dialogicity in Relational Practices: Reflecting on Experiences from Open Dialogues. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, nr. 36, s. 142-154.

Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt. 2007, *Empowerment i teori och praktik*. 1 uppl., Malmö: Gleerupsutbildning AB, 234 s.

Aula, Maria Kaisa. Juurikkala, Virva. Kalmari, Hanne. Kaukonen, Päivi. Lavikainen, Marjo. Pelkonen, Marjaana. 2016, *Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma*, Sosiaali- ja terveysministeriö, 25 s. Tillgänglig: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1 Hämtad: 2.10.2017

Azzi-Lessing, Lenette. 2010, Growing Together: Expanding Roles for Social Work Practice in Early Childhood Settings. *Social Work*, vol. 55, nr. 3, s.255-263.

Baron, Angela. 2011, Measuring human capital. *Strategic HR Review*, vol. 10. nr. 2, s. 35-36.

Barros-Bailey, Mary. 2015, Ethics and the Family in Rehabilitation Counseling. *Journal of rehabilitation*, vol. 81, nr 2, s.32-38.

Blennberger, Erik. 2013, *Bemötandets etik*. 1:2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB. 146 s.

- Bryman, Alan. 2001, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber ekonomi, 502 s.
- Bryman, Alan & Bell, Emma. 2005, *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 1:2 uppl., Malmö: Liber AB, 621 s.
- Dahlin-Ivanoff, Synneve. Holmgren, Kristina. 2017, *Fokusgrupper*. 1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 90 s.
- Dallos, Rudi & Draper, Ros. 2005, *An Introduction to Family Teraphy: systemic theory and practice*, 2 uppl., Glasgow: Bell and Bain Ltd, 335 s.
- Elo, Satu & Kyngäs, Helvi. 2008, The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), s. 107-115.
- Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*. 1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 236 s.
- Goh, Esther. C. L. 2015, Vulnerable Families as Active Agents of Their Own Change Process: A Bidirectional Perspective. *Social work*, vol. 60, nr. 2, s.145-154.
- Gustavsson, Anders. 2004, *Delaktighetens språk*, 1:11 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 237 s.
- Haarakangas, K. (2011). *Läkande dialogiska samtal – i terapi och psykiatrisk vård*. 1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 160 s.
- Halme, Nina. Vuorisalmi, Merja. Perälä, Marja-Leena. 2014, *Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa -Työntekijöiden näkökulma*, Terveystien ja hyvinvoinnin laitos, 113 s. Tillgänglig: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952-302-110-5.pdf?sequence=1 Hämtad: 10.10.2017
- Hartman, Jan.2004, *Vetenskapligt tänkande – från kunskapsteori till metodteori*, 2 uppl.,

Lund: Studentlitteratur AB, 276 s.

Heino, Tarja. 2008, Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haastet ja kehittämisehdotukset: Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. *Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus*.

Hirsijärvi, Sirkka. Hurme, Helena. 2001, *Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*, Helsinki: Helsinki University Press, 213 s.

Hirsijärvi, Sirkka. Remes, Pirkko. Sajavaara, Paula. 2009, 15 uppl., *Tutki ja kirjoita*, Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 464 s.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. 1997, *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 360 s.

Häggman-Laitila, Arja. 2003, Early support need of Finnish families with small children. *Journal of Advanced Nursing*. vol.41. nr. 6, s. 595-606.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 1 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 316 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring : introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 327 s.

Johansson, Helena & Bäck-Wiklund, Margareta. 2012, *Att fostra familjen: en grundbok om styrning, föräldraskap och socialtjänst*, 1 uppl., Malmö: Liber AB, 189 s.

Johanson, Ulf & Skoog, Matti. 2007, *Verksamhetsstyrning: för utveckling, förbättring och förändring*, 1 uppl., Malmö: Liber AB, 148 s.

Järvinen, Ritva. Lankinen, Aila. Taajamo, Terhi. Veistila, Minna. Virolainen, Arja. 2012, *Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea*. Helsinki: Edita Publishing Oy, 262 s.

Karjalainen, Kaisa. 2013, ”*Se on kokoajan parantanut niinku sika juoksuaan*” *Vanhempien arjelle ja ennaltaehkäisevälle perhetyölle antamat merkitykset*.

Tillgänglig:

<https://tapub.uta.fi/bistream/handle/10024/84546/gradu06710.pdf?sequence=1> Hämtad: 9.2.2017

Kauffman, Frank. 2007, Intensive Family Preservation Services: The Perceptions of Client Families. *Child Adolesc Soc Work Journal*, nr. 24, s. 553-563.

Killén, Kari. 2011, *Barndomen varar i generationer: Om förebyggande arbete med utsatta familjer*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur, 278 s.

Kiuru, Hanna. 2010, ”*Lapsen etu on se, mikä meitä ohjaa*”; *Lapsilähtöinen työskentely perhekeskeisessä lastensuojelun perhetyössä*. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma, Sosiaalityön tutkimuksen laitos, Tampere: Tampereen yliopisto, 101 s. Tillgänglig:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81561/gradu04284.pdf?sequence=1>

Hämtad: 12.7.2017

Kosunen, Sanna-Maria. 2016, *Ennaltaehkäisevä perhetyö Heinäveden kunnassa, Asiakasperheiden kokemuksia varhaisesta tuesta*. Tillgänglig: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105686/Kosunen_Sanna-Maria.pdf?sequence=1 Hämtad: 9.2.2017

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB, 370 s.

Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari. 2014, *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*, Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 315 s.

Lindblom, Jonas. 2015, *Arbetsverktyg för relationsbyggande bemötande Rapport av projektet Föräldrastöd (FÖRST)*. Tillgänglig: https://www.mdh.se/poly_fs/1.80479!/Menu/general/column-content/attachment/Rapport.pdf

Hämtad: 30.8.2017

Lähtenmäki, Suvi. 2013, *Neuvolan perhetyön lupaus asiakasperheelle; Neuvolan perhetyöntekijöiden kokemuksia perhetyön keskeisimmistä osista Vantaalla*. Opinnäytetyö, Sosionomi, Ylempi AMK-tutkinto, Helsinki: Diakoniaammattikorkeakoulu, 112 s. Tillgänglig: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58237/Lahtenmaki_Suvi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hämtad: 13.2.2017

Madsen, Bent. 2001, *Socialpedagogik*. 1:7 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 244 s.

Madsen, Bent. 2006, *Socialpedagogik: integration och inklusion i det moderna samhället*, 1:5 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 301 s.

Madsen, Bent. 2011, *Socialpedagogik: integration och inklusion i det moderna samhället*, Lund: Studentlitteratur AB, 301 s.

Marklund, Kristin. Andershed, Anna-Karin. Andershed, Henrik. Kalland, Mirjam. Kouvonon, Petra. Ogden, Terje. Hjort Oldrup, Helene. Sundell, Knut. Simic, Nino. Söderström, Eivor. 2012, *Nordens barn – Tidiga insatser för barn och familjer. Nordens Välfärdscenter*, 56 s. Tillgänglig: http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/415/Inspirationsh%C3%A4ften/1%20TidigaInsatser_enk.pdf Hämtad: 27.10.2016

Molin, Martin. Gustavsson, Anders. Hermansson, Hans-Erik. 2010, *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*. 2 uppl.. Göteborg: Daidalos AB, 264 s.

Moula, Alireza. 2009, *Empowermentorienterat socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB, 267 s.

Myllärniemi, Annina. 2007, Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytännönä- jäsenyyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. *Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja* Tillgänglig: http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf Hämtad: 27.10.2016

Payne, Malcolm. 2014, *Modern social work theory*, 4 uppl. New York: Palgrave Macmillan, 441 s

Raseborgs stad. 2017. Tillgänglig: <http://www.raseborg.fi/familjecenter>
Hämtad: 16.5.2017

Rantala, Anja. 2002, *Perhekeskeisyys – Puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä esityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa*, Jyväskylän yliopisto, 238 s. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25455/9789513940447.pdf?sequence=1> Hämtad: 16.7.2015

Rautio, Susanna. 2013, Parents' experiences of early support. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, vol. 27, nr. 4, s. 927-934.

Reimer, Elizabeth Claire. 2014, Using Friendship to Build Professional Family Work Relationships where Child Neglect is an Issue: Worker Perceptions. *Australian Social Work*, vol. 67, nr.3, s. 315-331.

Rønning, Rolf. 2007, *Brukarmedverkan och empowerment – gammalt vin i nya flaskor?*, s. 33-47. I: Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt. 2007, *Empowerment i teori och praktik*, Malmö: Gleerups förlag, 234 s.

Social- och hälsovårdsministeriet. 2017, *Tillämpningsguide för socialvårdslagen*, Social- och hälsovårdsministeriet, 160 s. Tillgänglig: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80392/08_17_Till%C3%A4mpningsguide%20f%C3%B6r%20socialv%C3%A5rdslagen.pdf Hämtad: 2.10.2017

Socialvårdslagen 30.12.2014/1301, §18, *Finlex*, Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=socialv%C3%A5rdslagen%2030.12.2014#L3P18> Hämtad: 27.10.2016

Socialvårdslagen <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P4> hämtad: 13.2.2017

Statistikcentralen, [u.å.]. Tillgänglig: http://www.stat.fi/meta/kas/perhe_sv.html Hämtad: 12.7.2017

TENK. 2012. God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. *Forskningsetiska delegationen*. Tillgänglig: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Hämtad: 28.9.2017.

Tirkkonen, Tarja.[u.å.], *Perhetyö*, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo> Hämtad:4.9.2017

Tjersland, Odd Arne. Engen, Gunnar. Jansen, Ulf. 2011, *Allianser- Värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB, 342 s.

Vilén, Marika. Seppänen, Paula. Tapio, Nina. Toivanen Riikka. 2010, *Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön*. 1 uppl., Helsinki: painopaikka oy nord print AB, 259 s.

Vuori, Jaana. Nätkin, Ritva. 2007, *Perhetyön tieto*. Tampere: Vastapaino, 297 s.

Whittaker, Karen A. Cox, Pat. Thomas, Nigel. Cocker, Karen. 2014, A qualitative study of parent's experiences using family support services: applying the concept of surface and depth. *Health and social Care in the Community*, vol.22, nr. 5, s. 479–487.

Wibeck, Victoria. 2000, *Fokusgrupper- Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*, Lund: Studentlitteratur AB, 144 s.

Widerberg, Karin. 2002, *Kvalitativ forskning i praktiken*, Lund: Studentlitteratur AB, 232 s.

BILAGOR

BILAGA 1 ARTIKELSÖKNING

Databaser	Sökord	Träffar	Valda artiklar
EBSCO (Academic Search Elite)	1. Couple therapy AND Pedagogy	4	1. Developing Dialogicity in Relational Practices: Reflecting on Experiences from Open Dialogues
	2. Clients AND Relationship AND Family work	192	2. Vulnerable Families as Active Agents of Their Own Change Process: A Bidirectional Perspective
	3. Clients AND Relationship AND "Family work"	28	3. Using Friendship to Build Professional Family Work Relationships where Child Neglect is an Issue: Worker Perceptions
	4. Families AND early support AND Finland	11	4. Early support need of Finnish families with small children
	5. Functioning AND client AND Family work	18	5. Intensive Family Preservation Services: The Perceptions of Client Families
	6. "Social work" AND Childhood AND Social service	150	6. Growing Together: Expanding Roles for Social Work Practice in Early Childhood Settings
	7. "Family work" AND Home services	11	7. Parents' experiences of early support

	8. Family counseling AND professional AND family	135	8. Ethics and the family in rehabilitation counseling
Julkari	Perhetyö AND lastensuojelu	179	Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haastet ja kehittämisehdotukset: Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle.
PubMed	“Family support services” AND experiences	12	A qualitative study of parent´s experiences using family support services: applying the concept of surface and depth

BILAGA 2 INTERVJUGUIDE

Frågor utgående från brukarnas perspektiv:

Inledande frågor:

- Hur kom ni i kontakt med familjecentrets verksamhet?
- Hur började familjearbeteprocessen i er familj?
- Hur upplever ni tillgängligheten på servicen, är det lätt att hitta samt att få hjälp från denna service?
- Fick ni i er situation hjälp i rätt tid?

Nyckelfrågor: (fokus på förändringsprocessen)

- Hur såg er vardag ut före familjearbetet? Vilka var orsakerna till att familjearbetet inleddes?
- Vilka positiva erfarenheter har ni av den hjälp ni har fått hittills från familjecentret? Vad har fungerat bra?
- Hur tycker ni att tjänsterna ni erbjudits motsvarar era behov?
- Hurudant stöd har ni fått från familjecentret för att kunna förbättra er situation?
- Hur ser vardagen ut nu efter att ha fått hjälp från familjecentrets service? Vad är det som förändrats?
- Har ni själva kunnat påverka den hjälp ni fått?
- Vilka negativa erfarenheter har ni av den hjälp ni fått från familjecentret? Vad har inte fungerat så bra?
- Känner ni att man erbjudit tillräckligt med tid inom familjearbetet?
- Kommer ni på något som ni skulle vilja förbättra inom verksamheten?

Avslutande fråga:

- Har ni något ni vill tillägga?

Frågor utgående från personalens perspektiv:

Inledande fråga:

- Vad var det som väckte ert intresse att arbeta inom det förebyggande arbetet med familjer?

Nyckel frågor (framgång samt utvecklingsmöjligheter):

- Vad anser ni vara goda resultat i ett lyckat arbete med en familj?
- Vad är det ni gör i familjecentret som bidrar till lyckade resultat och framgång i brukarnas livssituationer?
- På vilka sätt märker ni att det sker en förändring hos familjen?
- På vilka sätt får ni brukarna delaktiga i förändringsprocessen de går igenom?
- Hur upplever ni tillgängligheten på servicen?
- Känner ni att man erbjudit brukarna tillräckligt med tid i ert arbete?
- Vad finns det för utvecklingsbehov i handledningen ni erbjuder brukarna?
- Tror ni att brukarna av servicen får den hjälp de behöver i tid?
- I Raseborg går familjecentrets verksamhet under förebyggande hälsovård, men alla serviceformer ges enligt socialvårdslagen. Hur tror ni att detta påverkar ert arbete?
- Vilka utmaningar ser ni inom det förebyggande familjearbetet i Raseborg?

Avslutande frågor:

- (– Är det något av det vi diskuterat nu som ni tycker att är extra viktigt att lyfta fram med tanke på både framgång samt utvecklingsmöjligheter i ert arbete med familjerna?)
- Är det något centralt ni tycker att vi har glömt att fråga?

BILAGA 3 INFORMATIONSBREV TILL BRUKARNA

Informationsbrev till brukare av servicen:

Informationsbrev och förfrågan om medverkan i en forskningsintervju, med titeln: Förebyggande familjearbete i Raseborg: upplevelser av det förebyggande familjearbetet i Raseborg ur ett brukar- och personalperspektiv- en kvalitativ studie.

Vi heter Karolina Sjöberg, Cecilia Sergeeff och Charlotta Wirén, vi är tredje årets studerande på socionomlinjen i yrkeshögskolan Arcada. Vi skriver vårt examensarbete om förebyggande familjearbete, vilket är ett beställningsarbete av Raseborgs stad. Syftet med arbetet är att ta reda på brukares och professionellas erfarenheter av det förebyggande familjearbetet, för att sedan kunna göra en utvärdering av servicen.

Vi hoppas att ni kan delta i en intervju, för att ge oss tillgång till ett brukarperspektiv. Intervjun sker i Raseborg på valfritt ställe och materialet spelas in för att vi ska kunna återge intervjun på ett korrekt sätt. Intervjun beräknas ta ca 45-60 minuter. Vi garanterar er anonymitet, samt att materialet kommer behandlas konfidentiellt och endast användas i forskningssyfte. Då examensarbetet är godkänt kommer vi att förstöra allt inspelat material.

Vi vill försäkra er om att vi har tystnadsplikt, samt att det inte ska gå att känna igen er i det färdiga arbetet. Deltagandet är frivilligt, och kan när som helst avbrytas utan specifik förklaring. Ni binder er inte heller till att svara på alla frågor.

Ifall ni har frågor kan ni kontakta någon av oss eller vår handledare.

Med vänliga hälsningar,

Karolina Sjöberg

e-post karolina.sjoberg@arcada.fi

Cecilia Sergeeff

e-post cecilia.sergeeff@arcada.fi

Charlotta Wirén

[e-post charlotta.wiren@arcada.fi](mailto:charlotta.wiren@arcada.fi)

Handledare:

[Arla Cederberg](#)

epost arla.cederberg@arcada.fi

BILAGA 4 INFORMATIONSBREV TILL PERSONALEN

Informationsbrev och förfrågan om medverkan i en forskningsintervju, med titeln: Förebyggande familjearbete i Raseborg: upplevelser av det förebyggande familjearbetet i Raseborg ur ett brukar- och personalperspektiv- en kvalitativ studie.

Vi heter Karolina Sjöberg, Cecilia Sergeeff och Charlotta Wirén, och vi är tredje årets studerande på socionomlinjen i yrkeshögskolan Arcada. Vi skriver vårt examensarbete om förebyggande familjearbete, vilket är ett beställningsarbete av Raseborgs stad. Syftet med arbetet är att ta reda på brukares och professionellas upplevelser och erfarenheter av det förebyggande familjearbetet, för att sedan kunna göra en utvärdering av servicen.

Vi hoppas att ni kan delta i en intervju, för att ge oss tillgång till ett personalperspektiv. Intervjun sker i Raseborg på valfritt ställe och materialet kommer att spelas in. Intervjun kommer att fungera som en gruppintervju, och beräknas ta ca 45-60 minuter.

Vi garanterar er anonymitet, samt att materialet kommer behandlas konfidentiellt och endast användas i forskningssyfte. Då examensarbetet är godkänt kommer vi att förstöra allt inspelat material. Vi vill försäkra er om att vi har tystnadsplikt. Deltagandet är frivilligt, och kan när som helst avbrytas utan specifik förklaring. Ni binder er inte heller till att svara på alla frågor.

Ifall ni har frågor kan ni kontakta någon av oss eller vår handledare.

Med vänliga hälsningar,

Karolina Sjöberg

e-post karolina.sjoberg@arcada.fi

Cecilia Sergeeff

e-post cecilia.sergeeff@arcada.fi

Charlotta Wirén

e-post charlotta.wiren@arcada.fi

Handledare:

Arla Cederberg

epost arla.cederberg@arcada.fi

BILAGA 5 FORMULÄR FÖR INFORMERAT SAMTYCKE

28.4.2017

Bästa informant,

Vi ber om Er tillåtelse att få använda intervjumaterialet i vårt examensarbete. Vi ber även om tillåtelse att få använda oss av en bandspelare då vi håller intervjuerna, eftersom svaren på detta sätt kommer att hållas mer tillförlitliga.

Ni har blivit informerade om att deltagandet är frivilligt och att Era uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt. Under själva intervjun får ni när som helst avbryta, och materialet kommer efter intervjun att förvaras på en säker plats. Efter att examensarbetet är klart kommer allt material att förstöras.

Genom att skriva under detta formulär godkänner Ni att intervjun görs, bandas in samt att vi får använda materialet i vårt examensarbete.

Med vänliga hälsningar

Cecilia Sergéeff, Charlotta Wirén och Karolina Sjöberg

Yrkeshögskolan Arcada, Det sociala området

Tid och plats

Underskrift och namnförtydligande

BILAGA 6 ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV

28.4.2017

ANSÖKAN OM FORSKNINGSLOV

Vi heter Charlotta Wirén, Cecilia Sergéeff och Karolina Sjöberg, och vi studerar på utbildningsområdet för det sociala området vid yrkeshögskolan Arcada. Vi håller på att skriva vårt examensarbete om personal och brukares erfarenheter kring det förebyggande familjearbetet i Raseborg. Syftet med vårt arbete är att lyfta fram erfarenheterna och se hur det förebyggande familjearbetet lett till förändringar i familjernas vardag. Vi vill lyfta fram både positiva och negativa erfarenheter av familjearbetet.

Detta är en kvalitativ undersökning, och vi planerar att utföra 4-5 halvstrukturerade intervjuer med brukare av servicen familjecentret, samt en gruppintervju med personalen vid familjecentret. Vi kommer att spela in intervjuerna samt transkribera materialet i efterhand. Detta underlättar senare vår materialanalys, samtidigt som svaren hålls mer tillförlitliga. Materialet kommer att förvaras på ett säkert ställe under tiden vi skriver vårt arbete, och efter detta kommer materialet att förstöras. Informanternas identitet kommer att hållas konfidentiella.

Vi ber om lov att få intervjua brukare som använt sig av servicen på Raseborgs familjecenter, samt att få intervjua personalen på familjecentret. Raseborgs familjecenter kommer att ta den första kontakten till frivilliga informanter. Vi strävar efter att erbjuda Raseborgs familjecenter värdefull information som de kommer att kunna använda sig av i framtida utvecklingsarbete. Vår handledare för examensarbetet är Arla Cederberg.

Med vänliga hälsningar,

Karolina Sjöberg

e-post karolina.sjoberg@arcada.fi

Cecilia Sergeeff

e-post cecilia.sergeeff@arcada.fi

Charlotta Wirén

e-post charlotta.wiren@arcada.fi

Handledare:

Arla Cederberg

epost arla.cederberg@arcada.fi